

26
1864

ГРУЗИНСКІЙ

ДУХОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ.

1864.

І Ю Л Ъ .

საქართველოს

სახულიერო მახარებელი.

ქუთაისის სასულიერო სემინარიის
იკლასი

ჩეღღა.

ТИФЛИСЬ.

ПОДПИСКА

НА

„ГРУЗ. ДУХ. ВПЪЕТНИКЪ“

продолжается.

Журналъ издается съ Юля 1864 года, по утвержденной Свя-
тѣйшимъ Синодомъ программѣ.

Подписка принимается въ редакціи сего журнала, при Тифлис-
ской духовной семинаріи, на имя редактора. Цѣна за годовое из-
даніе журнала, т. е. за 12 кн., съ доставкою на домъ и пересылкою
во всѣ города. 5 р. сереб., безъ доставки и пересылки—4 р. с.;
за одни прибавленія на русск. яз.—1 р. с.

სული-მწერს ყურნალზედ მიიღება ტფილისის სემინარიაში, რედაქ-
ტორის სახელზედ. ფასი წლის ყურნალისა, ესე იგი 12 წიგნისა, შინ
მიტანით და სხუა ქუბუცებში გაგზავნით ხუთი მანეთი; მიუტან-
ვლად და გაგზავნულად ოთხი მან. მარტო რუსულისათვის ერთი
მანეთი.

2202

ГРУЗИНСКІЙ

ДУХОВНЫЙ ВЪСТАНІЕ,

ЕЖЕМЪСЯЧНЫЙ ЖУРНАЛЪ,

ИЗДАВАЕМЫЙ ПОДЪ РЕДАКЦІЕЮ

СВЯЩЕННИКА, МАГИСТРА ГЕОРГІЯ ХЕЛИДЗЕ.

ГОДЪ ПЕРВЫЙ

საქართუელთს

სახსულიერო მახარებელი,

თვედასთვე გამოშვალი ჟურნალი

მაღისტრის, მღუდლის გიორგი ხელიძის რედაქციისაგან.

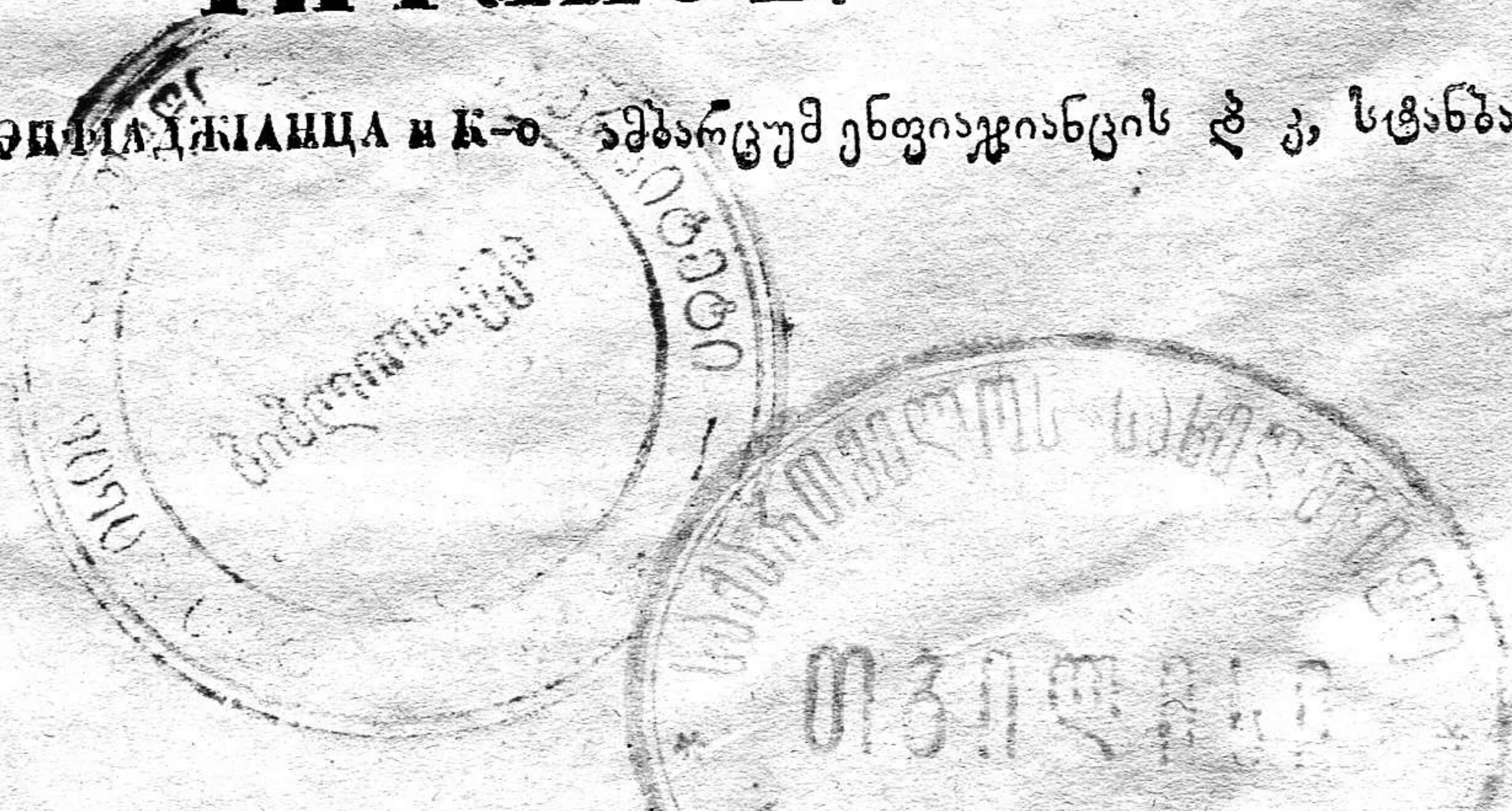

წელიწადი პირველი.

1864.

ТИФЛИСЬ.

ВЪ ТИПОГРАФИИ А. РАМЪДЖІАНЦА И К-О. ამბარცუმ ენფიაგვიანცის ღ კ, სტანბაში.

2022

Печатать дозволяется. Тифлисъ, 20 Іюня 1864 года.

Цензоръ І. Сулхановъ.

წინა-სტუქაობა.

უეჭველი-ა, რომ სასულიერო წიგნების და თხზუ-
ლების კითხვა ძალიან საჭირო და აუცილებელი საქ-
მე არის მართლ-მადიდებელთა სასოგადოებაში; ცხადი-ა
ისეცა, რომ ამ ჩუქნს დროებაში აღმოჩნდა დიდი
მოთხოვნილება და საჭიროება ხალხისა-თჳს ესრეთის
წიგნების კითხვისა.—დაკმაყოფილება ამა მოთხოვნი-
ლებისა და განღვიძება ხალხში სასულიერო წიგნების
კითხვის ხალხისა არის მოვალეობა მწეემსთა და
მოძღუართა ეკკლესიისათა. ეს არის იმათი სადამრ-
თი და სამარადისო ზრუნვა და ვალი. ამათგან გან-
მრავლდნენ და თან-და-თან მრავლდებიან ეოჯელს სა-
ქრისტიანოში სულის და გულის მარგებელნი და და-
მატკობობელნი წერილები.

ამ შემთხვევაში მადლობით მოსაკონი და მისა-
ბამავი-ა დაუცხრომელი შრომა რუსეთის ეკკლესიის

განათლებულთა მწეემსთა და მსახურთა: იმათა ღვაწ-
 ლმა და მოქმედებამ იმოღვანათ გაახშირა და განამკვე-
 ნა სასულიერო მწერლობა, რომ ახლა იმოკნება რუ-
 სულს ენაზედ ყოველ-ნაირა სასულიერო წიგნი.—ამ
 ენაზედ გამოდიან ახლა რუსეთში სსჭა-და-სსჭა' სასუ-
 ლერო ჟურნალები—ათხს აკადემიაში, სოკიერთს სე-
 მინარიებში და რაოდენთამე სამღუდელთა ჰირთ რედაქ-
 ტიებში; გარდა ამისა ბევრს ეპარხიებში იწეეს გამო-
 ცემა სასულიერო ჟურნალებისა ანუ განხეთებისა, რომ-
 მელთაცა უწოდეს სახელად: «ეპარხიის სა-
 სულიერო უწეება»,—ამისთვის რომ იქ იბეჭ-
 დება ყოველივე შესანიშნავი სასულიერო მოთხრობა,
 ვარემოება და საჭიროება ეპარხიის სამღუდელთა და
 საერო ჰირთა. ამათი გამოცემა ამ დროებაში დიდად
 საჭიროდ და სასარგებლოდ შერაცხა უმაღლესმა სა-
 სულიერო მთავრობამ.—

მაგრამ საქართველოში, რომელიცა იმყოფება დღეს
 რუსეთის მამობრივს მთავრელობასა ქუჭსე, აქამოდე
 არა ყოფილს არა-ვითარი სასულიერო ჟურნალი ანუ
 განხეთი განსამრავლებელად და დასამტკიცებელად ხალ-

ხში ქრისტეს სარწმუნოების უმაღლესისა სწავლისა და
 მეცნიერებისა. საჭიროება ამისი ცხადად ხჩანს.—საქარ-
 თუჭლოს ხალხსა აქუს თავის საკუთარი ხასიათი, თავის
 ჩუჭულება და თავის საჭიროება, განსახდურული ადგი-
 ლობით, მდგომარეობით, დროებით, ენით, სწავლით
 და სხუა-და-სხუა შინაგანი და გარეგანი მოთხოვნილე-
 ბით: ესენი ითხოვენ თავიანთს საკუთარს მშრომელებს,
 თავიანთს, ადგილობრითს სასულიერო საგნების მწერ-
 ლებს,—მისთვის უფრო, რომ ბევრმა ქართუჭლომა, ანუ უძე-
 ტესმა ნაწილმა სრულიად არ იცის რუსული ენა და წიგ-
 ნი; და ქართულს ენაზედ ამ დროებაში თითქმის სრულიად
 არ იხილება ქრისტეს სარწმუნოების და კეთილ-ხე-
 რების მასწავლელი წიგნი გინა თხზულება, შესაფერი
 დროებისა და გასაგონი ხალხისა.—მართალი-ა, განათ-
 ლებულთა ზირთა ძველისა საქართუჭლომასათა დაკ-
 ვიტევეს ჩუჭნ მრავალნი ესრეთნი წერილნი, მაგრამ
 იგინი თითქმის არა-ოდეს არ იუვენ დაბეჭდილნი გან-
 სამრავლებელად და ადვილ სახმარად სასოგადოებაში;
 ამისთვის მრავალნი მათგანნი სრულიად დაიკარგნენ სა-
 ქართუჭლოს შოთიანობის და აღზრების დროს, და

რომელნიც კარდაზნენ, არიან დაწერილნი ძველს ენა-
 ზედ, და ხელით-მწერალთაგან განრევილნი, — და ამის
 მიხედვით ძალიან ცოტა ესმის ახლანდელს ხალხს, თუ
 არ ისწავლა კარგად ძველი ქართული ენა და მისი
 კანონიერი კილო თავისს ძველს მდგომარეობაში. —
 თუნიერ ამისა, ტფილისში დიდი ხანი-ა იწევს გა-
 მოცემა საერო ანუ სახორციელო ჟურნალებისა და გა-
 ზეთებისა რუსულს, სომხურს და ქართულს ენაზედ, —
 და ჩუქნს სასულიერო წოდებაში არა სხანს თითქმის
 არა-ვითარცა სალიტერატურო შრომა და მოქმედება. ამ
 შემთხვევაში ცხადად მოსაგონი და ფიქრში მოსაუჭა-
 ნი არის აზრი შემდგომთა სახარების სიტყვებთა: «ძენი
 ამის სოფლისანი უგონიერეს არიან უფროს ძეთა ნათ-
 ლისათა ნათესავსა შორის ძათსა» (ლუკ. თავ. 16, მუხ. 9).
 ამისთვის რომ საქართულს ძველი დროთგანვე არის
 ნაქები და მოწონებული ქრისტეს სარწმუნოების სი-
 უჭარულითა და ერთ-გულობითა, და სასულიერო წიგ-
 ნების მკითხველნი უფრო ბევრნი არიან მას შინა,
 ვიდრე სახორციელო ჟურნალებისა. — და ვინ არა ისურ-
 ვებს, რომ ესრეთნი ჰიქნი და შვილნი ეკკლესიისანი

უფრო და უფრო განმრავლდნენ მართლ-მადიდებელთ
ქუჩუანაში?—ამის მიხედვით გამოცემა ტფილისში სა-
სულიერო ჟურნალისა ახალს და დროებითს ანუ ხალ-
ხის გასაკონს ენახედ ჩუწნ შევრაცხეთ დიდად საჭი-
როდ და სასარგებლოდ.—

ტფილისის განათლებელს სასოგადოებაში ჩუწნი
განზრახუა მიიღეს კეთილად, და განსაკუთრებით აქა-
ურმა სასულიერო მთავრობამ მოაქცია ამას ზედა დი-
დი და ჯეროვანი უურად-ლება. აქედამ სჩანს, რომ
ღმთისა მიერ ჩუწნდა შეკონებული აზრი სასულიერო
ჟურნალის დაფუძნებისა-თჳს ტფილისში აღმოჩნდა სა-
ჭიროდ და კეთილ-სახმარად, და აღუთქვამს უოველთა
სარგებლობასა. ახლა მსურველნი ვართ ჩუწნ,—რად-
განაც კეთილის საქმის სურვილი არის თჳთ კეთი-
ლი საქმე, სიტევისა-ებრ მოციქულისა (ტიმოთ. თავ. 3,
მუს. 1),—რომ ჩუწნი შრომა განმრავლდეს უოველგან
ჩუწნს ქუჩუანაში მაინც და ამის-გამო მოგვეცეს ჩუწნ
საშუალობა და ხალისი იმის გამოცემისა და უფრო
და უფრო განშვენებისა.

ხოლო შესახებელად ჟურნალის ენისა წინაპირვე-

ლადვე ვახსენებთ, რომ ჩუწნ გულის-მოღვინებით გა-
 კვისინჯავს ძველის და ახლის ქართული მწერლობის
 ენა თავის კილოთ და მართლ-წერის კანონებით,—და
 ჩუწნი დროების-თჳს და ჩუწნი საგნის შესაფერად ეს
 ენა აკვირჩევია და გვიძჯობინებია. ვინც გულის-ხმას
 ჰყოფს და მართლად გაიკებს ამის კილოს და მნიშ-
 ვნელობას, დიად ადვილი-ა გასაგონად, და თანახმა
 ქართულის ენის თვისებისა და ღრამატკისა. ჩუწნ
 დაგვიღვია ის კანონი, რომ არ ვინძართ ამ შეძთ-
 ხვევაში არცა ერთი სიტყუა და არცა ერთი მარცვ-
 ლი დაუფიქრებელად და განუსჯელად.—ამასაც ვიტ-
 ვუთ, რომ თუ საჭირო ყოფილ-იყო და ქვეუნი სა-
 ხარგებლოდ დაგვენახა, ჩუწნც ადვილად შეგვეძლო წე-
 რა, მაგალითებრ, ესრეთ: სიტყუა-მეცნიერნო ივერნო,
 ამერ-იმერნო! ნუ უღებ ვიქმნებით სწავლასა შინა უფ-
 ლისასა; არამედ დაუამხუნეთ უჯერო იგი სილაღე, და
 ძალი მცონარებისა; და ვჰქმნეთ ენასა. ზედა ჩუწნსა
 წიგნნი სახმარ-სასარგებლონი სულთა და კორცთა ჩუწნ-
 თანნი, რათა განვდევნეთ ბნელი იგი უძეცრებისა ტომ-
 თავან საქართუწლოსათა, და ვჰსცნათ ყოვლითურთ

სჯული ქრისტესი; რამეთუ ერი იგი, რომელმან სჯული
 არა იცის, წყეულ-არს, ვითარცა წერილ-არს. ვკრძალ-
 ნეთ, რათა არა მოვიდეს ჩუწნ ზედა და ძულთა ჩუწნ-
 თა ზედა. წყევა ესე, არამედ რათა განვერნეთ მისკან,
 და ბრძენ ვიქმნეთ ღუთისა მიერ უფლისა ჩუწნისა.—
 ვინ არ იტყვის, რომ ამ ნაირად ანუ ამის მსგავსად
 წერა სასულიერო წიგნებისა ამ დროებაში იქმნება
 არა-თუ ურგები ხალხისა-თჳს, არამედ სასაცილო და
 განსაკიცხავი სარწმუნოებისა, და სამღუდელთა წოდე-
 ბისა?—მაგრამ ეველას თავის აზრი აქუს და თა-
 ვის კემოვნება წერაშიც და სხუაშიც; ამისთჳს ჩუწნ
 სიამოვნებით და ეურად-ღებით მივიღებთ ეოველს კა-
 ნონიერს და საფუძვლიანს შენიშვნას ჩუწნი შრომის
 ნაკლულევანებაზედ, და თუ საჭირო იქმნა — შესაფერს
 ვასუხსაც მიუკებთ; ხოლო უბრალო, უკანონო და უსა-
 ფუძვლო მანილი: «არა ! არა ! ეს ასე არ ვარგა ! ეს
 ასე არ უნდა იყოს!»—დარჩება უნასუხოდ და ეურად-
 ღების მიუქცევებად.— ჩუწნ გვსურს მოქმედება ნი-
 ჭისა-ებრ და შეძლებისა ჩუწნისა, როგორც ვიბრძა-
 ნებს წმიდა მოციქული: «კაცად კაცადმან ვითარცა მიი-

და ნიჭი, ეგრეთვე ურთიერთ-არს ამსახურებდით მას,
 (ა. ჰეტრ. თავ. 4, მუს. 10),—და ვისაც უმეტესი ნიჭი და
 შეძლება აქუს, ახმაროს და ამსახუროს თავის მამულს,
 ეხას და სარწმუნოებას ! . .

მღუდელი გიორგი ხედიუ,

ადგილ-სასმენელად გამოხატეს

მართლ-მადრიდებელის სარწმუნოების

დოქმატიკურისა სწავლისა.

« ფრიად ღიღი შეძენა არს სწავ-
ლა დოქმატთა. »

წმიდა კირილე იერუსალიმელი.

§ 1. დოქმატი არის მტკიცე, უტყუარი და შეუ-
ცვალელებელი სწავლა მართლ-მადრიდებელისა ეკლესიისა
ღმთისათვის და მისი ქმნილებისათვის, — თუ როგორ
უნდა გვრწამდეს ჭეშმარიტი ღმერთი, რომელიცა
არის ერთი წმიდა სამება — მამა, ძე და სული წმიდა,
შემოქმედი ცისა და ქუჩყანისა, ხილულთა უოველთა
და არა ხილულთა, მხსნელი და მაცხოვარი კაცთა

ნათესავისა, — და რომელიცა ითხოვს ჩუწნკან ღირსად ცნობასა და ჰატვიისცემასა. — ეს სწავლა იწოდება სსჭა-ფრივ დოღმატიკურ ღჟთის-მეტეველებად.

§ 2. დიდი საჭიროება, სარგებლობა, სიამოვნება და ღირსება ისრეთისა სწავლისა სჩანს მისგან, რომ ღმერთი აწის მრავალ-მოწუალე შემოქმედი, კეთილის მყოფელი და მსრუნველი ჩუწნი; მისგან მივიღეთ უოველივე, რაღცა გვაქუს ანუ გვექმნება თღესმე: სული, სორცი, გონება, ცხოვრება, სიმრთელე, ჰატვი, დიდება, მშვენერება და უოველი ქვენიერი სიკეთე, სიამოვნება და კმაყოფილება, და მისგან მოველით ზეციერსა, საუკუნოსა ნეტარებასა; მან შექმნა სახიერებათა თვისითა და მოგვცა ჩუწნი მშვენიერი ესე ქუწყანა და უოველივე, რაღცა აწის მას შინა, რომ ჩუწნი ვიხაროთ, გამხენი ჩუწნი ვადიდოთ და უმეტესსა ცხოვრებასა ღირს ვიქმნეთ. — ვინ იქმნება ისრეთი უგონო და უმაღლო კაცი, რომ აწა სცნას ესე-ვითარი მოწუალე და კეთილის მყოფელი თვისი და აწა ჰატვი სცეს მას უოვლის დო-

ნის მიერთებით? თუ გაცნობა და ზატვიისცემა დიდისა
ვისივე გაცნობა მიგვაჩნია ქვეყნიერობაში დიდებად,
ზატვიისცემა და სიამოვნებად, — რაოდენ უფროს
ამისა იქმნება გაცნობა და ზატვიისცემა ღმერთისა? —
თუ უცნობელობა, უზატვიისცემელობა და შეურაცხყოფა
ქვეყნიერისა კეთილის-მყოფელისა არის ცხადი ნი-
შანი ავ-გაცნობისა და ბოროტ-ზნეობისა, — ღმერთისა უფ-
რო არა იქმნება?

§ 3. სრული სწავლა დოქმატთა ანუ დოქმატიკუ-
რი ღმერთის-მეტყველებისა შეიცვის საღმრთო წერილში
და იმის განმარტებაში — საეკლესიო წიგნებში და წმი-
დათა მამათა წერილებში; მაგრამ არა უფროს ქრისტიანს
აქუს შეძლება იმათი წაკითხვისა და გაცნობისა, რომ
მიიღოს სრული ცნობა ღმერთისა და მისი სარწმუ-
ნოებისა; ამისთვის საჭირო არის გამოკრება იმათ-
გან ესრეთისა სწავლისა ღმერთისათვის, ადვილ-განსაკრ-
ნად და მისაწდომელად უფროსათვის. —

ახლა ვიწყოთ სწავლა ანუ კეთილ-მსახური ლა-
ზარაკი ჩუქნის მოწყალებით დამართხედ, სადიდებელად მი-

სა და სასარგებლოდ სულისა ჩუწნისა, რომ უძეტესი მოწულებას მისი მივიღოთ ქუწყანაზედ და საუკუნო ცხოვრება დაუძვიდროთ შეცათა შინა.

ღ ჳ თ ი ს ა - თ ჳ ს და თ ვ ი ს ე ბ ი ს ა მ ი ს ი ს ა - თ ჳ ს .

§ 4. უოველს კაცს, რომელსაცა სურს სინამოვნება ღჳთისა და ცხოვნება სულისა თვისისა, უნდა სწამდეს ღმერთი ესრეთ: ღმერთი არის თვით თავით თვისით მეოფი სულიერი არსება, უოველთა არსებათაგან და სულთა უზირველესი და უოველთაგან მიუწდომელი, შემოქმედი, გამხენი, და მჭერობელი უოვლისა, ხილულისა და უხილავისა, — მამა, ძე და სული წმიდა, ცხოველს-მეოფელი და განუყოფელი სამება, სამ-ზიროვნად ცნობილი და ერთ-ღჳთაებად თავუანისცემული.

§ 5. ესე სამ-ზიროვანი ღმერთი არის ერთი და არა სამი, — ერთი ბუნებითა, არსებითა ანუ ღჳთაებითა, გარნა სამი ჳირებითა ანუ კვამოვნებითა, — თანა-არსი და თანა-სწორი ერთმანერთისა: ვითარცა არის მამა, ეგრეთივე არის ძე და ეგრეთივე — სული წმიდა, ესე

იგი: მამა არის დაუსაბამო, ყოვლის-შემძლებელი, ყოვ-
ლად-მეცნიერი, ყოველგან-მყოფი, ყოვლისა შემოქმედი
და ყოვლისა მპყრობელი, მართლ-მსაჯული, სახიერი,
მოწყალე, და სხუანი,—და ესრეთნივე არიან მე და სუ-
ლი წმიდა.

§ 6. გარნა ღმერთი—ერთი ბუნებითა და ღუთაები-
თა, განირჩევა ზირებითა ანუ გვამოვნებითა, და ზი-
რების ანუ გვამოვნების თვისებითა, ესრეთ: მამა არის
შო ბ ე ლ ი, მე მამისაგან უწინარეს საუკუნეთა
შო ბ ი ლ ი, ხოლო სული წმიდა მამისაგან უწინა-
რეს საუკუნეთა გ ა მ ო ს რ უ ლ ი.—მე არის შობი-
ლი მამისაგან უწინარეს საუკუნეთა სულიერად და გა-
მოუთქმელად, და არა ხორციელად,—ესრეთ, როგორც
იმობება ანუ გაჩნდება ნათელი ნათლისაგან და ელვა-
რება ელვარებისაგან; და სული წმიდა არის გამომა-
ვალი იმავე მამისაგან, და არა მისაგან, ეგრეთვე სუ-
ლიერად და მიუწდომელად.—და ესრეთ, მამას მიეწე-
რება შო ბ ა მისა და გამოყვანა სულისა წმიდისა;
მესა შო ბ ა მამისაგან და არა გამოყვანა სხვისა ვი-

სამე თავით თვისით; სულსა წმიდასა გ ა მ ო ს ვ ლ ა
 მამისაგან.—ანუ ესრეთ: განსაკუთრებითი თვისება და
 განჩევან არის: მამისა უ შ ო ბ ე ლ ო ბ ა, მისა—შ ო -
 ბ ი ლ ე ბ ა, და სულისა წმიდისა—გ ა მ ო მ ა ვ ლ ო -
 ბ ა; ხოლო საერთო და სასოგადო მათი არის: ღუთა-
 ება, მეუფება, ყოვლად-შემძლებელობა და მსგავსნი
 ამისნი.—

ესრეთ ვიწმინდოთ, ერნო ღუთის-მოყვარენო, მრავალ-
 მოწყალე შემოქმედი ჩუენი, და წმიდის გულით თავ-
 განისვსტეთ მამასა, და ძესა, და სულსა წმიდასა, სამე-
 ბასა ერთ-არსებასა და განუყოფელსა!

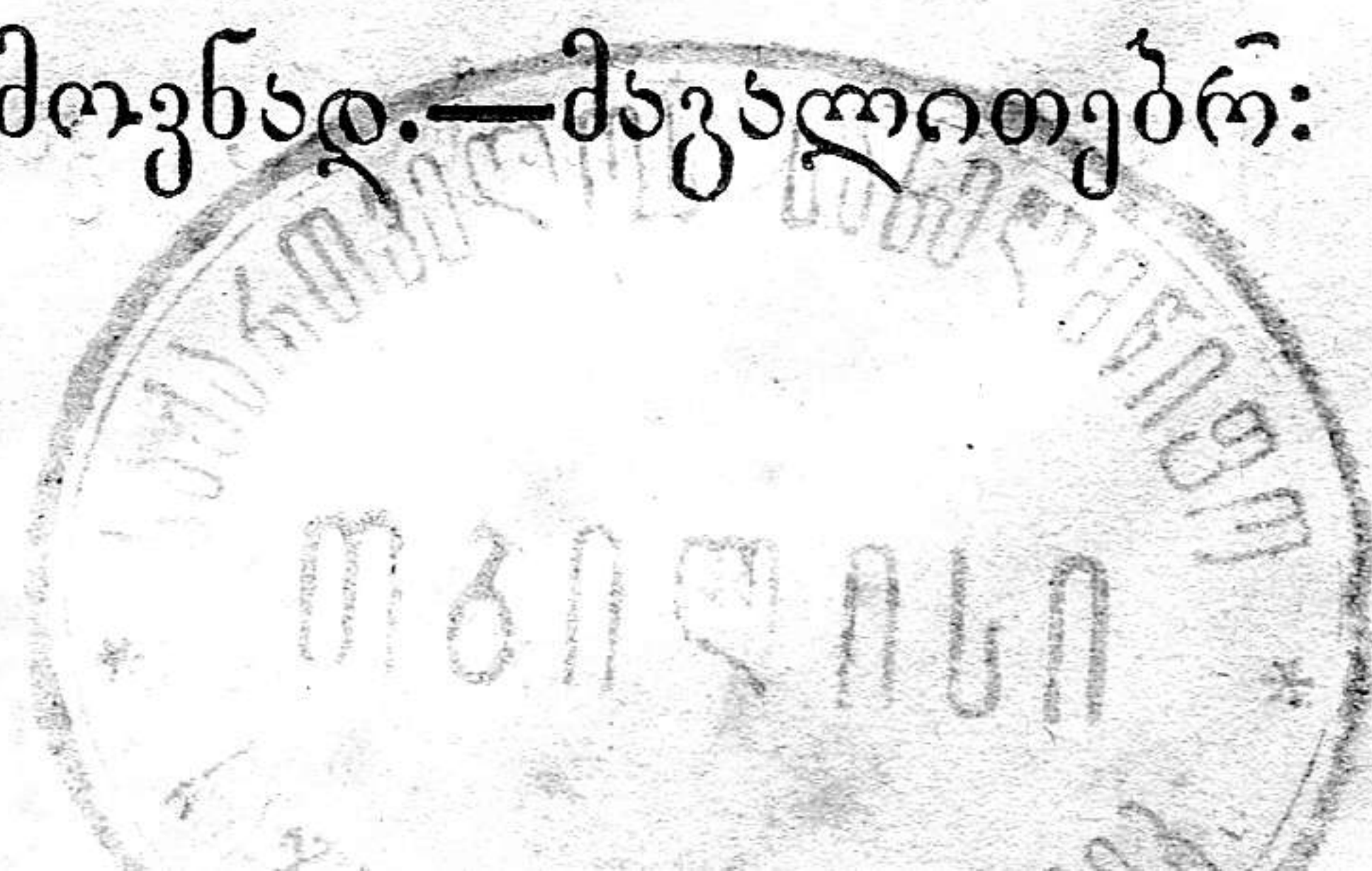
სწავლა წმიდისა სამებისა-თჳს ძველს ალთქმაში ანუ ქრისტეს
 შობადმდე.

§ 7. სწავლა წმიდისა სამებისათჳს ანუ ცნობა ერ-
 თისა ღუთისა სამ-პიროვნად ძველს ალთქმაში არ იყო
 ისრე გამოცხადებული და თარგმანებით გამოჩენილი,
 როგორც ახალს ალთქმაში.—ძველს დროში კაცის გო-
 ნება არ იყო იმოდენათ გახსნილი, რომ შეძლებო-

დათ ჯეროვნად ცნობა ესრეთის დიდის საიდუმლო-
სა, როგორც არის საიდუმლო წმიდისა სამებისა.
თვით ღმერთის ხალხს—ურბებსაც არა შეეძლოთ ამისი
ცნობა; და ამისთვის არცა იმათ ჰქონდათ გამოცხა-
დებული ეს საიდუმლო: უმისოთაც ხშირად ვარდებო-
დნენ იგინი მრავალ-ღმერთების ანუ კერპების თაყვანის-
ცემადი,—და სამ-პიროვნება ღმერთისა ეჩვენებოდა იმათს
სუსტს გონებას მრავალ-ღმერთებად.—ამის მიხედვით
ყოველს ძველის აღთქმის წიგნებში შემოქმედი ცისა
და ქუჩუანისა არის წოდებული სასოგადო ლექსით—
ღ მ ე რ თ ა დ ანუ უ ფ ლ ა დ, და არა განრჩევით—
მამად, მერ და სულად წმიდად, ანუ წმიდა სამებად;—
მაგალითებრ: «დასაბამად ჰქმნა ღ მ ე რ თ მ ა ნ ც ა მ და
ქუჩუანა: ეტყოდა უ ფ ლ ი მ ე თ ა ის რ ა ი ლ ის ა თ ა; მ ე
ვ არ უ ფ ლ ი ღ მ ე რ თ ი შ ე ნ ი», და სხუანი.

გარნა არიან ძველს აღთქმაშიც სიტყვები, წინას-
წარმეტყველთა მიერ თქმულნი, რომელნიცა გვას-
წავებენ ახალი აღთქმის შემწეობით განრჩევასა ერთ-ღმერთ-
ებისასა სამ-პიროვნად ანუ სამ-გვამოვნად.—მაგალითებრ:

1.) მოსე წინასწარმეტყველი მოკვითხრობს შექმნის წიგნში, რომ ღმერთსა ჰქონდა რჩევა სხუასთან ვისთანმე კაცის შექმნისათვის და იტყოდა: «უჰქმნეთ კაცი ხატად და მსგავსად ჩუწნდა». — აქ უნდა ვიფიქროთ შემდგომი: ვისთან ჰქონდა ღმერთსა ესრეთი რჩევა ანუ ლაჰარაკი, თუ არა იყო მასთან სხუა ჰირი, თანასწორი და თანამსგავსი მისი? არ შეიძლება ვიფიქროთ, ვითომც იმას ჰქონდა რჩევა ანგელოზებთან; ამისთვის რომ ანგელოზები არიან ქმნილებანი ღმერთისანი, და არა ღმერთის ბუნებისანი, არცა თანასწორნი მისნი; ხოლო რჩევა და ლაჰარაკი ღმერთსა არის მის თანასწორ ჰირთან, როგორც კვანიძნებს ამ ლექსის ძალა: «შეუჰქმნათ კაცი ხატად და მსგავსად ჩუწნდა». ვგრეთვე, არ შეიძლება ვიფიქროთ, რომ ესრეთი დიდი საქმე, რომლისა-თვისცა ღმერთმან ინება შედგენა რჩევისა, ეკითხოს მდაბალს ვინმეს — მონას ანუ ქმნილებას; ხოლო ანგელოზნი არიან მონანი ღმერთის წინაშე. — ამისგან სჩანს, რომ თანასწორნი მრჩეველნი და თანა მხრახველნი ღმერთისანი კაცის შექმნის დროს იუვნენ თვით

თანა-არსნი, თანა-დიდებულნი და თანა-ძლიერნი ზირნი
წმიდისა სამებისანი, ესე იგი—ძე, რომელმანცა თავს იღვა
გამოხსნა და აღდგინება დაცემულისა კაცისა, და სული
წმიდა ცხოველს-მყოფელი, მისა მიერ სოფლად მოვლინე-
ბული და მადლისა მისისა კაცის გონებაში დამნერგველი.

2. წმიდა დავით წინასწარმეტყველი და მეფე იტ-
ევის ურიების ბოროტ-განსრახვისათვის იესო ქრის-
ტესედ ესრეთ: «შეითქვნეს მეფენი ქვეყანისანი, და მთა-
ვარნი შეკრბეს ერთად უფლისათვის და ცხე-
ბულისათვის» (ფსალმუნი 2, მუხლი 2).—
აქ იხსენება და განირჩევა ორი ზირი წმიდისა სა-
მებისა: უფალი და ცხებული მისი—ქრის-
ტე.—კიდევ იმავე ფსალმუნში არის თქმული უფლი-
საგან იესო ქრისტესთვის: «ძე ჩემი ხარი შენ, მე
დღეს მოშობიე შენ» (მუხლი 7).—აქაც იხსენება
ორი ზირი ღუთაებისა—ზირველი და მეორე, ესე იგი:
უფალი—მშობელი მისა, ანუ მამა ღმერთი, და
ძე მისი—იესო ქრისტე.—ხოლო ერთად წმიდისა სა-
მებისა-თვის იტევის წმიდა მეფესალმუნე დავით ესრეთ:

«ს ი ტ ე ვ ი თ ა უ ფ ლ ი ს ა თ ა ც ა ნ ი დ ა ე მ ტ კ ი ც ნ ე ს ,
და ს უ ლ ი თ ა ჰ ი რ ი ს ა მ ი ს ი ს ა თ ა უ რ უ ე ლ ი ძ ა ლ ი ძ ა თ ი »
(ფსალმუნი 32, მუსლი 6). — აქ განრჩევით იხსენება სა-
მივე ჰირი წმიდისა სამებისა: უ ფ ა ლ ი , ს ი ტ ე ჟ ა
მისი, ანუ მე, და ს უ ლ ი ჰ ი რ ი ს ა მ ი ს ი ს ა , ესე იგი —
სული წმიდა, რომლისათვის კიდევ სხუანაც იტუვის
წმიდა დაუთი ესრეთ: «ვიდრე მე ვიდრე ს უ ლ ი ს ა
შენისაგან, და ჰირისა შენისაგან ვიდრე მე ვივლტო-
დი» (ფსალმ. 138, მუსლი 7). ამ სიტყვებით დაუთი
წინასწარმეტყველი ცხადად კვანვენებს, რომ ჭეშმარი-
ტად არის ს უ ლ ი წ მ ი დ ა — მესამე ჰირი წმიდისა
სამებისა, და აღავსებს უოველსა, ვითარცა ღმერთი. —
სხუანიცა მრავალნი არიან სიტყვები ძველის აღ-
თქმის წერილებში, რომელნიცა ცხადად ამტკიცებენ
ერთ-ღუთაების სამ-გვამოვნებას, თუ ჭაწი გულის-ხმას
ეოფს და არა დაიბრძავენს გულისა და გონებასა
ურიებსაგით; — მაგრამ ამათი განხილვან ვრცლად არ
არის აქ საჭირო; ესეცა საკმაო არის გონიერი კა-
ცისათვის . . . .

სწავლა წმიდისა სამებისათჳს ახალს აღთქმაში ანუ შედგომად
ქრისტიანებისა.

§ 8. სწავლა წმიდისა სამებისათჳს ახალს აღ-
ქმაში გამოჩნდა ისრე ცხადად და ნათლად, როგორც
მსე საშუალ მძვენიერისა საფხულის დღისა.—ეს სწავ-
ლა მოკვიტანა ქვეყანაზედ, სსუათა ძვირფასთა ნიჭთა
შორის, თუით უფალმან ჩვენმან იესო ქრისტემან. ვახ-
სენოთ მაგალითად შემდგომი:

1). თუით იესო ქრისტეს ნათლის-ღების დროს
გამოჩნდა ცხადად საიდუმლო წმიდისა სამებისა ამ სა-
ხით: მ ა მ ა იტყოდა ზეცით ნათელ-ღებულისათჳს:
„ესე არს მე ჩემი საყვარელი...“; მე ნათელს-იღებ-
და იორდანეს წყალში; ხოლო სული წმიდა გარ-
დამოვიდა ზეცით ტრედის სახით და დაადგა მესა.—
ამას აღიარებს მართლ-მადრიდებელი ეკლესია თავის
საკალობელს ტროპარში ქრისტეს ნათლის-ღების
დღესა.

2). უკანასკნელს დროს, ვნების წინათ, იესო ქრის-
ტემ აღუთქვა თავის მოწაფეებს მოვლინება ანუ გა-

მოგზავნა მამისაგან სხვისა ნუგეშინის-მცემელისა, ესე იგი სულისა წმიდისა, ამ სიტყვით: « ნუგეშინის-მცემელი იგი ს უ ლ ი წ მ ი დ ა , რომელი მოავლინოს ს ა ხ ე ლ ი თ ა ხ ე მ ი თ ა მ ა მ ა მ ა ნ , მან გასწავოს თქვენ უოველი » (იოან. თავი 14, მუხლი 26.)— ამ აღთქმაში იხსენება და განიჩხევა სამივე ზირი წმიდისა სამებისა: მ ა მ ა , გამოგზავნელი სულისა წმიდისა; მ ე , აღმთქმელი იმის გამოგზავნისა, და ს უ - ლ ი წ მ ი დ ა , გამოგზავნი ნუგეშინის-მცემელად და მარადის მასწავლელად ქრისტეს მოწმუნეთა.

3). ეგრეთვე—როდესაც იესო ქრისტემ, შემდგომად აღდგომისა, უბრძანა თავის მოციქულებს წასვლა ეოველს ქვეყანაში და ქადაგება სახარებისა უოველთა მოწმის წარმართთა, მაშინ მისცა მათ ესრეთი მცნება: « წარუდით და მოიმოწათენით ეოველნი წარმართნი და ნათელს-სცემდით მათ სახელითა მ ა მ ი ს ა თ ა , და მ ი ს ა თ ა , და ს უ ლ ი ს ა წ მ ი დ ი ს ა თ ა » (მათეს თავი 28, მუხლი 19).—ეს ბრძანება უფლისა მტკიცედ და შეუცვალებელად აღასრულეს წმიდა მო-

ცოქულებმა: იგინი წარვიდნენ უოველს ქვეყანაში, და
 ნათელს-სცეს სახელითა წმიდისა სამებისათა უოველ-
 თა წარმართთა, რომელთაცა იწმუნეს ქრისტე მაც-
 ხოვარი, და ასწავეს მათ აღსარება და თაყვანის-ცე-
 მა მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა.—ამას კვიბ-
 ტვიცებს უოველი იმათი სწავლა და წერილები; მა-
 გალითებრ:—

4) იოანე ღმთის-მეტყველი ჰსწერს თავის ეპის-
 ტოლეში: «სამნი არიან, რომელნი სწამებენ ცათა მი-
 ნა, მ ა მ ა , ს ი ტ ე ვ ა , და ს უ ლ ი წ მ ი დ ა :
 ესე სამნი ერთნი არიან» (1 ეპისტ. იოან. თავი 5
 მუხლი 8).—ჰეტრე მოციქული ესრეთ აკურთხევს რჩე-
 ულსა ერსა, ქრისტეს მოწმუნესა: «ჰეტრე მოციქუ-
 ლი იესო ქრისტესი . . . . წინასწარ-ცნობითა ღმთი-
 სა მ ა მ ი ს ა თ ა და ს ი წ მ ი დ ი თ ა ს უ ლ ი ს ა თ ა ,
 დასამორჩილებელად და საჰკურებელად სისხლისა ი ე-
 ს ო ქ რ ი ს ტ ე ს ი ს ა , მადლი თქვენდა და მშვი-
 დობა განმრავლდინ» (1 ეპისტ. ჰეტრესი თავი 1, მუხლ.
 1. 2).—ჰავლე მოციქული ხშირად ხმარობს თავის ეპის-

ტოლებში ამ სიტყვებს: «მაღლი უფლისა ჩუწნისა
 იესო ქრისტესი, და სიუვარული ღუთისა და
 მამისა, და ზიარება სულისა წმიდისა,
 თქუწნ უოველთა თანა» (2 კორინთ. თავი 13, მუხლი
 13).—ვინ არა განარჩევს ამ სიტყვებში სამთავე ზირ-
 თა წმიდისა სამებისათა ცხადად და გამოკვლევით?—
 ვინ არა იცის, რომ უოველი კრება წმიდათა მამათა,
 უოველი წერილი, შრომა და ღვაწლი მათი, და უო-
 ველი წესდებულება და ღუთის-მსახურება ქრისტიანე-
 თა ეკლისიისა და სარწმუნოებისა არის შედგენილი
 საქებულად და სადიდებულად წმიდისა სამებისა?—ეს
 არის უმთავრესი და უზირველესი ნიშანი ქრისტია-
 ნობისა. ღმერთი—სასოგადო ლექსით—სწამს ურიასა და
 თათარსა, და სხუასაცა ხალხსა; მაგრამ ღმერთი წმიდა
 სამებად სწამს მხოლოდ ქრისტიანს.—ამისთვის თვით
 ჩუწნცა, ქრისტიანეო, ჩვენის ნათლის-ღების დროთგანვე
 მივიღეთ მოვალეობა აღსარებისა და თაუვანის-ცემისა-
 თვის წმიდისა სამებისა—მამისა, და ძისა, და სულისა
 წმიდისა—ვიდრე უკანასკნელ აღმოფუძინვად ჩუწნდაძღე.—

მართლ-მორწმუნენო ქრისტიანენო ! დიდი არის სარწმუნოება ჩუქნი ! ამით განვირჩევით ყოველთა ცუდად-მორწმუნეთა ხალხთაგან. — ვეცადნეთ, რომ განვირჩევთ მათგან არა მხოლოდ სარწმუნოებითა, რომელიცა თვინიერ კეთილისა საქმისა მკვდარი არს. — არამედ მშვენიერითა ყოფა-ქცევითა და წესიერითა ცხოვრებითა! —

რადგენივე აღსნა და განმარტება წმიდის სამების საიდუმლოსა.

§ 9. მამა, ძე და სული წმიდა არიან სამნი ჰიერონი—განსხვავებულნი და განთვისებულნი ერთმანერთში; ხოლო არსება და ბუნება მათი არის ერთი—განუყოფელი და განუმორებელი ერთმანერთისაგან; ამისთვის ვამბობთ: ერთი ღმერთი არის სამ-გვამოვნად ცნობილი და ერთ-არსებად თაყვანის-ცემული: რომელივე მსგავსება ამისი იპოვება ნიუთიერებაშიც; მაგა: 1) მ ზ ე შ ი . მხესა აქუს სამი ნიუთი : სიმრველე, სინათლე და სითბო. ეს უნდა ვიკულის-ხმოთ წმიდისა სამებისათვის ამ ნაირად: როგორც სიმრველეში ვერა ვპოვებთ ვერცა დასაწყისსა და ვერცა დასასრულსა, — ეგრეთცა ღმერთი არის დაუსაბამო და

დაუსრულებელი; როგორც მზის სიმრგვლისაგან წარ-
მოსდგება სინათლე და სითბო,—ეგრეთცა ღმთისა მა-
მისაგან იშობება მე და გამოვაღს სული წმიდა. სი-
ნათლე მზისა, წარმოდგარს მისი სხივისა ანუ შუ-
კისაგან და ყოვლისა ქვეყნისა განმანათლებელი და
განმაცხოვრებელი, მსგავსება არის მისა ღმთისა, მა-
მისაგან შობილისა და ქვეყნიერად გამოცხადებულისა;
ხოლო სითბო მზისა, იმავე სიმრგვლისაგან გამოს-
რული, მსგავსება არის სულისა წმიდისა, რომელიცა
იმავე მამისაგან უქამოდ გამოვაღს და დროებითად
მოველინა კაცთა მისა მიერ, ვითარცა მოციქულებს,
რომელთა ზედა მოვიდა იგი ცეცხლის სახედ.—რო-
გორც მზე, შემდგარს სამთა ნივთთაგან, არა განიუო-
ფება და არცა იხსენება სამ მზეთ, თუძცა თვითოე-
ულსა მათგანსა აქუს საკუთარი მნიშვნელობა, ესე
იგი—სხუა არის სიმრგვლე, სხუა არის სხივი, და
სხუა არის სითბო მზისა:—ეგრეთცა წმიდა სამება,—
თუძცა სამი არის მას შინა ჰირი,—არა განიუოფება და
არცა იწოდება სამ ღმერთად, არამედ ერთი არის ღმერთი.

სწავლა მღუღელ-მთავრისაგან, ახლად დადგინებულთა მღუღელთა მიმართ, რათა ყოველთა მღუღელთა აქუნდეს აღწერილი ქარტასა ზედა მცნება ესე, და მარადის წარიკითხვიდეს გულს მოღვინედ. ხოლო მცნება ესე, აქა აღწერილი, არს წმიდათა და ყოვლად ქებულთა და ღმერთ-შემოსილთა მამათა სჯულის კანონთაგან გამოკრებული. (*)

აქა ესეა მოცემულ არს შენდა მადლი ღმრთისა, სულიერო შეილა, და ღმრთისა მიერ დადგინებულ-ხარ მღუღელად, და საშინელისა მის მსხვერ-ზლისა შემწიკვლად, ხელ-დასხმითა ჩემ სიმდაბლისა მიერ, და მოწმობითა გონიერთა ზეცისა ძალთათა, რომელთაცა თვთ მათ წმიდათაცა ანგულისთა გული უთქვამს მსახურებად მაგისა. ხოლო ამისთვის, რათამცა საქმენი შენნი იყვნენ, შეილა, კეთილ-მასწავლელ, და რათა ისწავებდე ყოველთა სჯულსა უფლისასა, დღე და ღამე, მცნებითა ყოვლად-ქებულთა მოციქულთასა, და კანონთა წმიდათა მამათასა, რომელიცა შეიდათ მსოფლიოთა კრებათა დაამტკიცეს; და კუნადად შემდგომთა ადგილითი-ადგილად შეკრებულთა მათი ბძანებულთა დაამტკიცეს. იგი კეთილად დამარხე, ეგრეთვე რათა შენცა თვთ ისწავებდე საღმრთოსა წერილისაგან,

(*) ეს ძველი ხელთ-ნაწერი დარიგება მღუღელთ-მთავრისა ახალ-ნაკურთხისა მღუღელისა მიმართ, მივიღეთ მღუღელის ანტონ ტომინისაგან, რამესათვის მადლობას უძღვნის მას რედაქცია, და სთხოვს სხუათაცა პირთა—წარმოგვიგზავნონ ესრეთი წერილები, ვისაცა აქუნდეს, დასაბუქლად და სასარგებლოდ ქუჭყნისა.

და გულის-მოდგინეთ აღმოვიტხოვდეთ, და გონიერებით სცნობდე სიტყუ-
სა მას წერილისას; ეგრეთვე მათცა ასწავე, და ამცენ სულიერითა შუ-
თა შენთა, და განუმარტენ კეთილად და უცთომელად. უკეთუ ჰყო ეს-
რეთ, აცხადონ თავი შენი და იგინიცა ჭეშმარიტად. — ესე არს კეთილ-
გონიერება, და დათარული იგი სიბრძნე, რომელიცა შეუდგა მცნებასა ღუთი-
სასა; უკეთუ ამას დაუმარხავ თავსა შენსა და სულსა შენსა სიმდაბლითა
და მარხვითა, მაშინ კადნიერ იქმნები შენ დალაღობად ღუთისა მიმართისა
სიბრძნისა, რომელი უფუგელთა მისცემს სიბრძნესა, და კეთილ-გონიერება-
სა, სიტყუისა-ებრ წინასწარმეტყუელისა, ვითარმედ «ჰყავ მონისა შენისა-
თანა წყალბისაებრ შენისა, და სიმატილი შენნი მასწავენ მე, რამეთუ
მე მონა შენი ვარ მაცხროვარ ჩემო, და რათა ვინაებდე სიტყუათა შენ-
თა ზედა, ვითარცა ვინ ჰბოვის ტყვე დიდ-სალი, უფროს ათასეულისა რქ-
რომსა და ვეცხლისა». მაშინ მიიღო შენ მისგან ნიჭი უხუბისა, და გეს-
მას შენ მის მიერ ხმა მეტყუელი შენდა მომართ, ვითარმედ «აჲ ესე
მომინიჭებეს შენდა მცნება ჩემი გულისა შინა შენსა, და სიტყუანი ბაკე-
თა შინა შენთა, იტყუდე სიტყუათა ჩემთა, ვითარცა მე შენ გამცენ». —
ამას მცნებაზედ დაგადვენ შენ, შულო ჩემო, რამეთუ შენ გამოგიჩინა
ღმერთმან ძმათა შორის შენთა და გიჩინა შენ წინასწარმეტყუელად ერ-
თა ზედა თვსთა, — რამეთუ არავინ თავით თვსით მიიღებს ბატონსა, არა-
მედ რომელი წოდებულ-არს ღუთისა მიერ. აწ ამისთვისცა ჯერ-არს შენ-
და, რათა ჰყო ნება მისი, რომელმან გამოგიჩინა შენ, და რათა ჰმარ-
თებდე სიტყუათა წმიდისა სახარებისათა, და ნუ გარდასქტევ საღმერთო-
თა წერილთა ნებისაებრ შენისა რომელი არს ჯერ იყოს სიტყუად, ნუცა
გონებასა შენსა მიაღვენებ ხორცთა გემოვნებასა. მიიღე მცნება, რომე-
ლიცა მოცემულ-არს წმიდათაგანცა წერილთა, ვითარცა უწუი ვითარმედ
კლდეა ზედა არს დამტკიცებელი მცნება ესე, და ტამარი ებე გვამისა
შენისა ქრისტეს მიერ დამტკიცებულ-არს, და არა ქვიშასა ზედა ხარ აღ-
შენებელი, რომელ-არს საცთური ამის სოფლისა, და რათა არს მოვი-
დეს ქარი, და შეგარყიოს შენ, რათა იქმნე შენ შეუწყველ ამას უფულ-

სა ზედა. ხელთ ესე მიგაღებოეს მალღისა მის ძალითა, და განგებოთა მისითა; არა მხოლოდ გაქუნდეს თავისა შენისათჳს ოდენ ზრუნვა, არამედ მოყვასთა თჳსცა გაქუნდეს ესრეთვე; — არათუ მხოლოდსა სიტყუთა ასწავებდე, არამედ საქმიითაცა, და სახე კეთილი აჩვენე, რამეთუ საქმე სარწმუნოებასა განაცხადებებს; ხელთ სარწმუნოება თვნიერ საქმისა მკუდარ არს. — ესრეთ ჯერ არს შენდა, რათა ღირსებისაებრ შენისა, მსგავსად წმიდათა, შეიძინო სიმდაბლე, სიმშჯდე, სიუფარული, მოწყალება, ქაღწულება, მარხვა, მღვიძარება, მოთმინება და განშორება ყოვლისაგან ბოროტისა. ნუ იქმნები მომღერალ, ნუ მრეკველ, და ნუცა მხედველ ესე ვითართა, ნუცა უქმის მეტველ, ნუ უგუნურ და სწავლისათჳს მცონარ, ნუ ამჴარტავან, და გაზგაებულთა ხმითა მეტველ, ნუ მაქებელ თავისა შენისა; ნუ იქმნები მოშურნე, და მაცლიებელ, ნუ მრისხანე და გულფიცხელ, ნუცა უსამართლოდ შემაწუხებელ ვისამე, ნუცა ურცხვინოდ შემოტრალე, და შემქტველ განცხრომისა; არამედ სხუათაცა აყენებდე ესე ვითართა საქმეთა; ნუ იქმნები მიმღებელ ქრთამისა, რათა არა იქმნე აღმასწოფოთებელ; ნუცა მღრტვინავ; ნუცა ვის თავსმდესად დაუდგები, და ნუცა ჭფიცავ, ნუცა მონასა ჭსტემ მოწმუნესა ვისმე ხელითა შენითა, არამედ ამხილე, შერისხე და ნუგეშინისეც; ნუცა პირუტყუსა დაჭკლავ ხელითა შენითა საჭმელად; ნუცა მიიღებ სასმელსა უყამოდ, არამედ ყამსა თჳსსა მიიღებდე სადიდებელად ღუთისა. — უკეთუ იქმნას ქორწილი, და იქმნას განცხრომა ფრიადი, აღსდეგ და წარკვდ სახიდ შენდა. უკეთუ ვინმე ქმრისაგან განტეკებული შეირთოს, ანუ დედაკაცმან განტეკებული კაცი შეირთოს, ანუ ნათესავმან ნათესავთან იქორწინოს, და ანუ ერთმან-ერთში ნათლიაობა იყოს და მძახლობა და ქორწინება ენებოს, — შენ ნუ მიხვალ, და ნუ თანა მოწამე და მოზიარე ექმნები, ნუცა ნებასა დაჭრთავ. ტანთ-სამოსი შენი იყოს ვიდრე კოჭადმდე; ნუცა ბეჭედსა და ნუცა სხუას ამ სოფლის შესამკობელს შეიმოს. უღმრთოთა და მწყალებელთა მეგობრობას განეშორე, და მათთა წესთა დაწერილთა ნუ შეიწყინარებ. რომელნიცა აქამომდე გიქმნიეს ბოროტნი საქმენი

და სიტყუანი, განაგდე იგი შენგან, რამეთუ უმეტრებით გიქმნიეს. — ეს-
რეთვე ნუ იქმ საქმესა საეშმაკოსა, და სხუათაცა აყენებდე ესე ვითარით,
რომელ-ანს: მანქანება, მექეობა, მკითხაობა, მებეჭობა, ჯადეგი თაღისმა,
დაცდა ჩისამე, შელოცვა, საწამლაკი, ვინა რაკვა, და საკრავი რადმე, ანუ
ზღაპარი და სინმარი, ანუ ნარდი, და ჭადრავი; ესე ყოველი დაუტევე,
და განშორდი. ცხენთა რბევასა, თამაშასა, და ეშმაკისაგან მო-
გონებულს ჯამბასს ნუ უყურობ, და ნუცა მომღერალსა, და მოლექსესა
ბოროტის მთქმელსა ვისმე სწყალობ; და ნუცა ექმნები პირ-მათუერებელ
კაცთა, ნუცა ჩუჩხნითა, და ხელითა, და თვალითა მსაკურობისათა მნიშ-
ვნელ იქმნები, რამეთუ წერილ არს ვითარმედ «აღბოცენინ უთვალმან ყო-
ველი ბაგენი მსაკვარნი»; ნუცა ვის უწესოდ ეჩვენები, რამეთუ წერილი
იტყვის: «გადა მათდა, რომლისა მიერ საცთური მოვიდეს». სახლი შენი
სიმაწოლით აღაშენე, და არა უსამართლოდ, და ნაარმევად შეკრებულ-
ბითა. წარვედ გზასა სიმაწლისასა, უკეთუ გნებავს მცნებათა ღრთისათა
დამარხვა, რამეთუ არა არს მაცხოვრისა ჩვენისა იესო ქრისტეს მცნებანი
მხად სატვირთავნი, გარნა განზრახვანი ჩვენნი არიან ბოროტ. მიიღე
სწავლა კეთილი: იყავ მომთმინე და სულგრძელ ლოცუასა შინა და ვედ-
რებასა; ჭკალობდე გონიერად სიმდაბლითა გულისათა ძალისაებრ შენისა;
მოსწრაფე იყავ მსახურებად დაუზარებელითა გულითა საკურთხეველსა უთ-
ლისასა; ხოლო რდეს შეხვიდე საკურთხეველსა შინა, შევედ შიშით და
მოწიწებით, რათა გაქმნდეს სუნიდისი შენი განწმედილ; ერის-კაცსა ნუ
უტეობ შესკლად საკურთხეველსა შინა, რამეთუ ესრეთ ჯერარს, რათა
თვინიერ მღჳდელისა, და დიაკონისა და წიგნის-მკითხველისა, და მკა-
ლობელისა, არავინ შევიდეს, რომელიც ხელდასხმული არ იყოს მღჳდელ-
მთავრისა მიერ. მნათე, ანუ სხუანი მოსამსახურენი წმიდისა ეკლესი-
ისანი ჯერარს რათა იყვნენ გამორჩეულ წმიდა და პატრონან, და არარს
აქმნდეს ბრალი ცოდვისა, და აქმნდეს მათ წესი საღმრთოსა რიგისა
მღჳდელ-მთავრისაგან, — გარნა უკეთუ არ მღჳდელი და დიაკონი, სხუანი
ვერ შეხებიან წმიდასა ბარძიმსა, თუშხუმსა და წმიდასა ნაწილსა ზიარე-

ბისას. საკურთხეველსა შინა არა ჟერ არს შეტანა წანდილისა, და არცა
სხვისა რასამე სასმელისა და საჭმელისა, თვინიერ შესწირავის ღვინისა,
და სეფისკურისა. საუღარო გაქმნდეს წმიდად დაკვილი, რათა არა იყოს
მტკერი, და ახლახუნად დაკვიდებული; ხოლო უმეტესად გაქმნდეს განწმუ-
დილად საკურთხეველი; — რომელიც ხატი, და წიგნი დაძველდეს, განახლეს;
და უკეთუ ძვირფასისა არა ძალგედვას ბარძიმი და ფეშხუმი, ანუ ტრავპის
სამკაული ანუ ოდიკი, და სიწმიდეთა სათვარებელნი, და ანუ სამღუდელნი
შესამოსელნი, ადვილის ფასისა იქონიე: ახალი უნდა იყოს, და არა ჟერ-
არს დაძველებული და დაბეკული. ტრავპისზედ ნურარას დასდებ, თვინიერ
ჟვარისა, სახარებისა და ბარძიმი-ფეშხუმისა და იმისის სამკაულისა. ხოლო
ოდეს წირვა გენებოს, ნურა-ვისთან ზრახვ, ნურცა ვისთანმე ინებებ სიტყუა-
სა ცილობისასა: უკეთუ ვისთვისმე გაქმნდეს ძვირი, ნუ შესწირავ, რათა
არა განსდევნო შენგან ნუგეშინის-მტემელი იგი სული წმიდაჲ. შიშით და
ძრწოლით წარმოუდგე წმიდასა საკურთხეველსა, — და ნუ განიზრახავ
გულსა შინა შენსა ქვეყნიერსა რასამე; არამედ გაქმნდეს გონება შე-
ნი ზეტად მიმართ მხედველად მეუფისა შენისა; ხოლო თვალნიცა შენ-
ნი, და სულიცა შენი, დაუბე წინაშე მეუფისა შენსა, და იქმენ განკრძა-
ლულ მსახურებასა შინა მისსა; და ემსგავსე მათ, რომელნიცა მღვდმარე
არიან შიშით და კრძალულებით წინაშე მისსა, რომელ არიან კეთილ-ცხოვ-
რებულნი. ნუ იქმ რათა კაცთა სათნოებისათვის შეამოკლო ლოცუა რაჲ-
მე: რომელმანცა ესრეთ ჰყოს, ემხილოს საღმრთოსა წინასწარმეტყველისა-
გან, ვითარმედ «განაბნინეს ძვალნი კაცთა მართეთანი ღმერთმან»; ხოლო
რომელიც მღუდელი დაყენებულ-იყოს, მასთან ნუ სწირავ, და ნურცა სხუას
რასმეს საიდუმლოს ადასრულებ მისთანა; ნურცა გეშინის შენ კაცთაგან,
და ნურცა გრცხვენის საღმრთოსა სიტყვისა და საქმისათვის. ყოველსა კაც-
სა მიეტ ზიარება; ხოლო რომელსაცა განონი აყენებდეს, ნუ მისცემ მას:
სინანული ადასრულებინე, და ეგრეთ მიეტ. თრთხილ-იყავ რათა არა რა ბო-
როტი შეგეშთხვიოს შენ. რომელსაცა სნეულს მომკვდარის მსგავსად
ცნობა მიღებული ჰქონდეს, მას ზიარებას ნუ მისცემ; ეგრეთვე თრთხილ-იყავ

რათა სამეუთოსა ნაწილსა თავი არა შეეხოს, ანუ ხსენა რამე. ეგრეთვე რომელიც შენახული ნაწილი გაქმნდეს, იმას რბი არ მოეკიდოს, ან არ გაშავდეს; ეგრეთვე წმიდა ნაწილი არავინ დაანაწილოს თვინიერ მღუდელისა. ეკკლესიაში, ლოცუასა ზედა, ნუ მისცემ ერის კაცთა ნებასა საღაპარაკოდ: ასწავე მათ რათა სულიერად ლოცუასა აღაკლებდენ ღმრთისა მიმართ გულთათა მწუხარითა, ვითარცა იტყვს ოქრო-პირი იოანე საქმეთა შინა მოციქულთას თარგმანში, ვითარმედ რომელიცა უწესოდ ექცეოდეს ეკკლესიასა შინა, ვითარცა კაცის-მკრეფელი, და ბოროტის-მოქმენი, და ყოვლითა ბოროტითა აღსავსენი, მსგავსად მათსა განადგეთ ეკკლესიისაგან, რათა არავინ ხედვიდეს უწესობასა მათსა. მაშინ დაუტყვე ლოცვა შენი, და შერისხენ მათ, რათა სიტყუა შენი მათ სარგებელ ექმნას, და შენ ამისთვის კეთილი მოგენიჭოს. ნუცა წარმართთაგანსა ვისთვისმე შესწირავსა შესწირავ წმიდასა შინა საკურთხეველსა, ნუცა მწვანეობისასა, ნუცა ცხადად მეძავთა და მემრუშეთა-თვის, ნუცა მზარავთა და ავანზავთა, მტაცებულთა, და უსჯულად ვაჭართათვს შესწირავ, ნუცა მძლავრთა და ახგართათვს, ნუცა ქრთამისა და სარგებელისა ამლებულისა, ნუცა მოუცვავთა და ცილის-მწამებულთა, ნუცა მქქრისა მკითხვისა და თილისმის მოქმედთა და მწამლულთა ბოროტთათვს, ნუცა მომღერალისა, მწიკველასა და მემთვრალასათვს, და ნუცა მათთვის, რომელიცა უწესოდ ექცეოდეს მონასს თვსსა, და ანუ თუ ქვრივთა და ობოლთა აჭირვებდეს, ნუცა კაცის-მკრეფელთა, და მარხვის წამრევთათვს, ნუცა ეპისკოპოსისა და მღუდლის ურჩითა და შეურაცხის-მყოფელთათვს შესწირავ, უკეთუ არა შეინახონ: — ამათ ესე ვითარათვს ნუცა შესწირავ, და ნუცა მიიღებ საწირავსა, რამეთუ გექმნების შენ დასასჯელ, და არცა შეწირავს ღმერთი. — სეფისკვერი მიიტანე შენის მოწათვისაგან, რომლისა-ცა უწესოდ კეთილად ცხადვება მისი. რომელსა-ცა ეკკლესიასა ზედა დადგინებულ-აყო, ნუ დაუტყვებ მას, უკეთუ არა ბრძანებითა ეპისკოპოსისა შენისათა, რომლისა მიერ შენდობით და კურთხევით დაიდგინე; ნუცა-რას იქმ თვნიერ მისა: სადაცა დაგადგინოს მუნცა დაადგერ, მოჩხილ ექმენ

ეპისკოპოსსა შენსა, ვითარცა ქრისტესა, და ყოველსა შინა ჰყოფდეს ნე-
ბასა მისსა; სიუწარული მისი დაიმარხე, და გაქმნდეს შიში მისი, ვითარ-
ცა მოციქულთა ქრისტესთა ხვიდოდეს მასთანა, და მიიღებდეს სწავლასა და
მოდგურებასა წმიდათა და ღმერთ-შემოსილთა მამათასა; დაიმარხე მცნე-
ბა მისი კეთილად, რომელსა კეთილად გასწავებს შენ, რათა ერსაცა ქრის-
ტესსა ესრეთვე ასწავებდეს. — მივედ სამწყსოთა შენთათანა, უკეთუ გაქმ-
ნდეს ადგილი სხუასა და სხუასა სოფელსა, ანუ ეკლესიას, და უბა-
ნი, — იმათ თვითონსა კვირასა, თვითონსა ადგილსა უფოცვიდეს; და ერი-
სა მიმართ ესე ლოცვა და წირვა ესრეთ აღასრულეს: თვითონსა ადგილ-
სა ზარი, ანუ სარკველი გაქმნდეს, და ეგრეთ კეთილად შემოჰკრებდეს,
და ლოცუასა და წირვას უწინ, ანუ შემდგომად, ასწავებდეს ჰიერზედ ჰვა-
რის გამოსახვასა, წმინდათა ღმერთონსა, მამათა ჩუწნონსა, და მწწამსსა, და
ეგრეთვე სარწმუნოების აღსაწერებასა ესრეთ ასწავებდეს: მწწამს მამა უმო-
ბელად, ძე შობილად, და სული წმიდა მხოლოდ მამისაგან გამოსრულად;
მწწამს უფალი იესო ქრისტე ორის ბუნებით, ორის ნებით და ორის
მოქმედებით. ესრეთვე ასწავებდეს კვირასა და უქმესა, და დღესასწაულსა
დღეს აღწერებდეს, და თვითცა იმ დღეს უწირავად ნუ დასდგები, რომ
ქრისტეს ერთა ხმასა და სიტყუასა შენსა ზედა ღმერთი ადიდონ: შენ
ესე დიდად სასუიდელო ექმნეს. ესრეთვე ასწავებდეს მარხვისა და სხნილის
განწესებასა, რომელიცა წმიდათა მამათაგან მოგვცემია. ესრეთვე მტკიცედ
ამტენ, რათა ოთხსავე მარხვაში, თუ არა, წელიწადში ერთხელ მაინც აღ-
საწერებ სთქუან. — შენ სამწყსოს ნუ მისცემ ნებასა, რომ ჰვარ-დაუწერელი
ცოლი შინ მოიყვანოს ვინმემ, ანუ გვერდთ დაუწევს, — არა ჰვარ არს. ეს-
რეთვე მტკიცედ დაიმარხე ესე, რომელ დაუწებულს ეკლესიასი არა სწი-
რო, ანუ უკურთხებულსა და უნაწილოს ტრავეზზედ არა სწირო; ეგრეთ-
ვე სხვის მღუდლის ეკლესიასი, რომელიც მღუდელ-მთავრისაგან მიხარე-
ბული ჰქონდეს, იმის უნებელად ნუ სწირავ; ნუცა ეპისკოპოსისაგან და-
კედრებულსა სამწყსოსა ნუწარასა ზედა მოცილე ექმნები, რათა არა
მამათა მიერსა სიძულელსა შინა შთავარდეს. ხოლო საკუთართა სამწყსო-

თა შენთა კეთილად მწყესიდე, და ასწავებდე: და რომელიცა კეთილსა ზე-
და მცნებასა შენსა ანა დაადგრეს, და ცოდვას ან განეშოროს, იგი შენ-
გან და ეკკლესიისაგან განაძე და განიშორე, და უკეთუ შეინანოს, მი-
უტევე. რომელიცა სამწყისო, გინა მოწყაფე თავისის მღჳდლისაგან დაყუ-
ნებული იყოს, მას შენ ნუ შეიწყნარებ: ფრთხილ-იყავ და მღვიძარე, რა-
თა დასარებითა შენითა უნათლავი და უზიარებელი ანა მოკვდეს ვინმე;
ვიდრემდე გხადონ, ნებითა შენითა მოსწრაფებით მივედ, რამეთუ თვთ
უფალიცა ჩვენი იესო ქრისტე ნებისთა გარდამოხდა ცხოვრებისათჳს ჩჳს-
ნისა; და უკეთუ დასარებითა შენითა ესე ვითარა მოკჳედეს ვინმე, გა-
ნონი მისი შენგან იზღვევის, და ხელისაგან შენისა გამოიძიებს უფალი.
უკეთუ ანა გაქჳნდეს წიგნი ეპისკოპოსისა, ადგილ-ადგილად ნუ მიმოხ-
ვალ, და ყოველსავე შინა ჭყოფდე ნებასა მისსა. ესეცა უწყოდე, რომელ
ეკკლესიასა შინა უკეთუ სხჳა შემკობილება ანა რა გაქჳნდეს, ჯერ ანს
რათა ხატე ერთი მაცხოვრისა, ერთი ყოვლად წმიდისა, და ერთი მის ეკ-
კლესიის წმიდისა ესვენოს. ხოლო ქორწინებისათჳსცა ესრეთ გამცნებ,
და ესრეთ ამცენ და ასწავე სამწყითა შენთა: ანა ჯერ ანს კვირამაღსს
ჯვარის დაწერა; ანცა დღესასწაულს ძალსა, რომელ ანს მწუხრი, ანა ჯერ
ანს ჯვარის დაწერა; ანამედ წირვას უკან დასწერე ჯვარი. — ესრეთვე ანა ჯერ
ანს ჯვარის დაწერა ქრისტეს-შობის მარხვაში ვიდრე ნათლისღების წარგზავ-
ნადმდე; ეგრეთვე ხორციელის კვირის აღების დამიდგან თომას გვერდი
განხილვამდის, რომელ ანს კვირაცხოვლობა, მანამდის ჯვარს ნუ დასწერ.
ამასთან ამასაც გამცნებ რომ ანთან რომელნიმე მძიმენი შეცოდებანი რომ
თვინიერ ეპისკოპოსისა ანა ძალუძს მღჳდელსა კანონისა მიტემა. ხოლო
ესე ესრეთ ჭყავ: უკეთუ დაფარული იყოს ცოდვა იგი მისი, ამცენ რა-
თა საიდუმლოდ ეპისკოპოსისა მიმართ მივიდეს და აღუაროს; და უკე-
თუ საცხადო იყოს, თვით მივედ ეპისკოპოსისა მიმართ, და აუწყე, და
იგი შეწყენითა ღჳთისათა კეთილად განაკანონებს სჯულის კანონისაებრ,
და შემდგომად სინანულისაცა, იგი მისცემს შენდობასა, რამეთუ მათ მის-
ცემიეს ებე ვითარათა მძიმეთა შეცოდებათა შენდობისა და განხსნისა მი-

ცუმა და ხელმწიფებამ: და შენ ოდენ ნუ იხეობ, შვილო, დაღაცათუ ბევრად ღირსებისა და მეცნიერებისად ხელვიდე თავსა შენსა, მით ნუ იკადრებ ეგვიპტისათა, და ნუცა დაიდებ ქედსა შენსა; გამცნებ რომელ შენდა არა ბრძანებულ არს, და სხუა რომელიცა გიბრძანოს ეპისკოპოსმან შენმან, მისითა შენდობითა და ბრძანებითაცა უნდა გაქუნდეს ნება აღსარების თქმუებისა მოწათუთა შენთა, ვითარცა დასწერს წმიდა მოციქული, ვითარმედ «რომელთადაჲ მიტყმულ-არს განკითხვა სულთა»:— აქა იხილე რათა არა ყოველნივე შეეხნენ კადნიერად და უბრძანებულად ესე ვითართა, და თავს-იდვან თავით თვსით, და კერძარა ძალიდვან ტვირთვად, და ძნიადი დასჯა მიიღონ: ესე ძნელ არს. ხოლო ამას არა თავისა ჩემისა სიქადულად გეტყვი, შვილო, ყოველისა ბრალისა თანამდები; არამედ გამცენ ვითარცა ჯერ იყო, და შენ ისმინე და გულის-ხმა-ჭყავ; ოდეს ამას რა ესრეთ ჭყოფდე, შვილო, მაშინ საცნაურ იქმნეს სიმდაბლე შენი, და შიში ღმრთისა, და მოჩილება უპირატესისა შენისა, სახელისაებრ შენისა; და ამიერიდვან გეწოდოს შენ ეგრეთ, ვითარცა ეტყვის უფალი საღმრთოთა მოციქულთა თვსთა, ესე იგი არს: ნათელი სოფლისა, მარტილი ქუჩისა, მკურნალი სნეულთა, წინამძღვარი ბრძანათა, მომაქცეველ შეტომილთა, გინა წარწემულთა, მქადაგებელ და სასანთლეთვალი გვამისა, ვზა და კარი, კლიტისა მქონებელი, მოქმედ და აღმაშენებელ, და ყოველთა სადგურის მყოფელ, მწყემს და მოძღვარ, ერისთავ, მსაჯულ, უფალ და განწმედელ შემწირველ, ბორცვ მაღალ, სახელ საიდუმლო: სვეტი სიბრძნისა, პირ-ღმრთისა, რომელი მისცემს მშვიდობასა, მშვიდობისა ანგელოს, საყვირ ხმა მაღალ: მაშა ძმათა შენთა, მეოხი სოფლისა და შუამდგომელი, თანა ზიარ მოციქულთა, მენაკეთ მოძღვარ, და წყარო ტბილ. — აწ უკუჩს სახელთა ამით წოდებულ-ხარ, და სახელისა შენისაებრ გაქუნდეს ცხოვრებაცა. ხოლო უკეთუ წყაროსა შინა არა იყოს წყალი, არღარა ეწოდების მას წყარო: ეგრეთვე რომელსაცა მღვდელსა არა აქუნდეს საქმენი კეთილნი, არა არს იგი მღვდელი, არცა ნაწილსა მღვდელობისასა ღირსი. რამეთუ არა მხოლოდ სიტყვით მიენიჭების მად

ლი, აწამედ რომელნიცა ჭყოფენ საქმესა კეთილსა, მათ მიენიჭების მად-
 ლი ღირსებისა. ხოლო ღმერთმან უწყის რასაცა შემძლებელ ვართ; უკუ-
 თუ მცნარებითა ჩვენითა დაუტოოთ რაჲმე, და ეგნოს მით ვისმე, ხელ-
 თაგან ჩუწნთა გამოიძიებს უფალი. უკეთუ ქაღწეულმან არა დაიმარხოს
 თვისი ქაღწეულება, იგი შეაგინებს გვამსა თვისსა; ეგრეთვე უკეთუ არა
 დაუიმარხნეთ მცნებანი ესე ვითარნი, სულიცა ჩვენი წარწყმდების, და ხორ-
 ცთაცა ჩვენთა განონი და სირცხვილი მოგვეცემის. ეგრეთვე შენ, სული-
 კრე შვილკო და ძმაო, ვინაღვან ამიერ წოდებულ-ხარ შენ მღჳდელად
 ქრისტესა, და განმგებელად ეკკლესიისა, და მწყემსად ერთა ზედა ზე შვილ-
 თა ქრისტესთა, ხელდასხმითა და კურთხევითა ჩემ უღირსისა მღჳდელმთა-
 რობისათა, — ისმინე, იხილე, ეგრძალე, და გულის-ხმა-ჭყავ რომელიცა მის-
 წავიკეს, და მიმცნიეს შენდა: ესე ყოველნივე, რომელიცა წიგნსა ამას ში-
 ნა დაწერილ-არიან, წმიდათა მოციქულთა და ღმერთ-შემოსილთა მამათა
 განონთაგან არიან შესწავლებულნი: გამოკრებულნი და დასხმულნი სტრისა-
 ებრ სახისა ღჳთივ-დასახულთა განწესებათა. — უკეთუ დაიმარხო ესე კე-
 თილად და მტკიცედ, კეთილსა მას საუკუნესაცა ღირს-იქმნე მადლითა ყო-
 ჲად წმიდისა სულისათა. — ამინ.

ადვსწერე უღირსმან ეპისკოპოსმან, წილკნელ-მანგლელ-ყოფილმან, ნე-
 გრესელმან ა მ ვ რ რ ს ი მ, საღმრთოთა წერილთაგან სჯულის-განონისა-
 თა გამოკრებულნი შეკრებენ სამწყესოთა ჩვენთა მღჳდელთა სწავლად, შილ-
 დას ეკკლესიასა შინა, ივნისს, დ-სა. წელსა ჩდჳჳ

წმიდა წინასწარმეტყველი ილია. (*)

წმიდა წინასწარმეტყველი ილია არის დიდად შესანიშნავი პირი ძველის აღთქმის სადმრთო ისტორიაში, საწმუნოებით და ღმრთის სიყვარულით, რომლისათვისაც მიენიჭა მას დიდი მადლი სასწაულთ-მოქმედებისა, და ხორციულად იქმნა აღტაცებულ ზეცად.

წმიდა ილია სცნობდა ისრიალთა შორის მასში, რომდესაც აქაზ მეფემ შემოიღო და განამრავლა თავის სამეფოში კერპთ-მსახურება და უკეთი უკეთურება, და სასტიკად სდევნიდა ჭეშმარიტის ღმრთის თაყვანის-მცემელთა. სამშობლო ქუჩყანა მისი იყო თესბი-ქალაქი, და ამისთვის იწოდება იგი თესბიტელად. — ღმრთის სიყვარულის გამორჩენა და წინას-აღგომა უსჯულოებისა იწყო მან ესრეთ: ერთ დროს წარსდგა ის აქაზ მეფის წინ და უთხრა კადნიურად: «დიდარს უსჯულოება შენი! ამისთვის ამიერიტგან არა იქნება ქუჩყანაზედ არცა წვიმა, არცა ცვარი, ვიდრემდის მე არა ვსთხოვო უფალსა, რომელსა მე ვმსახურებ, მოვლინება ამათი ქუჩყანასა ზედა.» — აქაზი განრისხდა ამ სიტყუაზედ და მოინდომა მოკუჭა ილიასი; მაგრამ ის განუშორა ბოროტს მეფეს და მივიდა ქორსთის მდინარეზედ, სადაცა იცხორა მან ერთი წელიწადი; სასმელად ჭქონდა მას მდინარის წყალი, და საჭმელად ზური და ხორცი, რომელიცა მოჭქონდა მისთვის უარანს ყოველს დილა-საღამოს. შემდგომად ჩაოდენისაჲ დროჲსა, საშინელის სიტხისა-გამო დაშრა ის მდინარე, —

(*) ხსენებასა მისსა ღვთაებწაულობს მართლ-მადიდებელი ეკლესია 20 ივლისს.

და უფალმან უბრძანა ილიას წასვლა სარკეთადა, სიდონის ქალაქად, სადაც
სცხორებდა იმ დროს ერთი კეთილი და ღმრთის მოშიში ქვრივი დედაკა-
ცი; ილიამ სთხოვა მას პური და წყალი; მაგრამ დედაკაცმა უთხრა მას
ცრემლით: «ღმერთი არის მოწამე, — მე არა მაქვს არა ფერი გამომცხვარ-
ი; მაქვს მხოლოდ მუჭა ფქვილი კასრში და ცოცხალი ზეთი ჭურჭელში;
გამოუცხობ იმას ჩემს შვილებს, შეესჭამთ, და მერმე ჩვენც დავიხორცუ-
ბით.» ილიამ უთხრა მას: «ნუ გეშინის! ჰქმენ მის ფქვილისაგან კვერი
და მომიტანე მე, და შემდგომ გამოუცხვე შვილთა შენთა; ვინაფთვან
ესრეთ იტყვის უფალი ღმერთი ისრაილისა: «ფქვილი და ზეთი შენი არა
დაილევის, ვიდრემდის არ გარდამოხდეს წვიმა ქუჩყანასა ზედა.» დედაკა-
ცი დაერწმუნა მის სიტყუას, და მოიტვა, როგორც უბრძანა მას ილიამ, —
და ორის და ნახევარის წლის განმავლობაში ფქვილი და ზეთი მას არ
მოაკლდა; მაგრამ შეემთხვა მას სხუა მწუხარება: გაუხდა შვილი მას ავით
და მოუკვდა. ილია ეკედრა ამისთვის უფალსა, — და უფალმან ისმინა კედ-
რება მისი, და აღადგინა ერმა იგი, განსარებულმან დედამ უთხრა ილიას:
«ახლა მე ვხედავ, რომელ შენ ხარ კაცი ღმრთისა, და ყოველი სიტყუა შე-
ნი მართალ არს.»

სიტყვისაებრ წმიდისა ილიასსა, ისრაილის ქუჩყანაში სამი წელიწადი
და ექვსი თვე არ იყო არცა ცვარი, არცა წვიმა. ყოველნი მდინარენი და
წყაროები განხმენ; ქუჩყანამან არ აღმოაცენა არცა პური, არცა ბაღახი;
ერნი და პირუტყვნი აღმოსწყდნენ შიმშილითა და წუწურვილითა. უკანას-
კნელ უფალმან უთხრა ილიას: «წარსდევ წინაშე აქაბისა; მე მოკავლენ
წვიმასა.» წინასწარმეტყველი დაემოწამა ღმრთის ბრძანებას, და წარვი-
და აქაბ მეფის მიმართ. როდესაც იხილა იგი აქაბმა, აუკედრა მას უბე-
დურება ერისა ისრაილისა; ხოლო ილიამ მიუგო მას: «არა მე, არამედ
შენ ხარ მიზეზი ამისი და სახლი მამისა შენისა. თქვენ დაუტევეთ აღ-
თქმა უფლისა და შეუდექით კერპთ-მსახურებას; ამისთვის შეკვრიბნეთ კარ-
მილის მთასედა სრულიად ისრაილნი და მღჷღუენი კერპთ-მსახურთანი.»

როდესაც ყოველნი შეიკრიბნენ, ილიამ უთხრა ერსა: «ვიდრემდის უნ-

და იყვნეთ კოჭლად ორის მხრით, და თაყვანისცემდეთ ხბოსა და ბაალსა-
კერძსა? გნებავსთაა გამოვსცადეთ, ვინ არს ღმერთი ჭეშმარიტი? უფალი
ღმერთი მამათა თქმუნთა, თუ ბაალი? — მღუდელნი ბაალისნი და მე შე-
ვამხადებთ ცალკე მსხვერპლსა; მათ მოუწოდონ ღმერთსა თვსსა და მე
მოუწოდებ ღმერთსა ჩემსა, და ვის მსხვერპლსად გარდამოხდეს ცეცხლი
ზევით, ღმერთი მისი იქმნება ჭეშმარიტი ღმერთი». — ერს ძლიერ ესა-
მოუნა ჩხეკა ესე: ბაალის მღუდელთა პირველად შესწირეს თაკიანთი მსხვერ-
პლი. მათ დაჰკლეს ხბო, დაადგეს იგი საკურთხეველსად და იწიეს ძახი-
ლი: «ბაალ, ბაალ! ისმინე ჩუნი!» მაგრამ პასუხი ვერა მიიღეს ვერა-ვი-
თარი. ილიამ უთხრა მათ: «დაუვირეთ მალა; იქნება, ღმერთი თქმუნთა
დათვიქრდა, ან წავიდა სადმე, ან სძინავს; უნდა გააღვიძოთ იგი.» მღუ-
დელთა — კერპთ-მსახურთა იწიეს უვირილი მალადა დილითგან ვიდრე სა-
ღამომდე, და კერპისაგან არა იქმნა არცა ხმა, არცა შესმენა. მაშინ ილი-
ამ უთხრა ერსა: «მომეახლენით აწ მე», — და ერი მიახლოვდა. ილიამ აღი-
დო თორმეტი ქვა, აღაშენა მათგან მსხვერპლის-შესაწირავი — საკურთხე-
ველი, აღმოსთხარა გარემოს მისსა ღრმა თხრილი და შეამხადა მსხვერ-
პლი. შემდგომ უბრძანა მან დასხმა წყლისა საკურთხეველსად, და თხრი-
ლი იგი აღივსო წყლითა თავამდინ. მაშინ ილიამ დალაღ-ჰყო: «უფალო,
ღმერთო აბრაამისაო, ისააკისაო და იაკობისაო! გამოახინე აწ, რომელ
შენ ხარ ღმერთი ისრაილისა, და მე მონა შენი. ისმინე ჩემი, ისმინე!» —
ამ სიტყვისა თქმასად გარდმოკარდა ცეცხლი ზევით და აღიტაცა მსხვერ-
პლი; ხოლო შემა, ქვები და წყალი შთანთქა. — ერი, მხილველი ამისი
დაემხო პირით ადგილსად და დალაღ-ჰყო: «ღმერთი ილიასი არს ღმერთი
ჭეშმარიტი!» მაშინ ილიამ უბრძანა დაჭერა კერპთ-მსახურთა მღუდელთა, და
დაჰკლა იგინი. მერმე აღვიდა ილია გარმილის მთის წვერსად, მოიდრია
მუხლნი და ილოცა მოკლინებისა-თვს წვიმისა. ღმერთმან ისმინა კედრე-
ბა მისი: აღატყდა ქარი, მოვიდა ღრუბელი, და მოკვლინა უხვი წვიმა
ქმუნთასა წყურთელსა.

აქაბ მეფის ცოლმა, უკეთურმა იესაბელმა მოინდომა მოკვლა ილიასი

აღსრულისა-თჳს კერძო-მსახურთა მღჳდელთა. ილია განუძირა მას, და მივიდა არაბეთში ქორების მთაზედ. აქ მან განატარა დროება მგლოვანებაში, მისთვის რომ ეს-ოდენმა მისმა სასწაულებმა, ქრისტეანასა ისრაილისასა, ვერ გამოიღეს საწადელნი ნაყოფნი, და თაყვანის-მცემელნი ჭეშმარიტისა ღჳთისანი არა სჩანან. შემდგომ უთვალმა უბრძანა შეწუხებულსა წინასწარ-მეტყველსა მთის წვერზედ აღსვლა, — და იქ ესმა მას ხმა უფლისა: «რამათვის ხარ შენ აქ ილია?» წინასწარმეტყველმან მიუგო: «მე ძრი-ულ თავს ვიდებდი უფლისათჳს ღჳთისა ყოვლისა-მზერობელისა, და ვი-ხილე, რომელ ძეთა ისრაელთა დაუტევეს აღთქმა შენი, დააქციეს საკურ-თხეველი შენი და წინასწარმეტყველნი შენი აღსრულეს მახვილითა. მე ერთი მხოლოდ დავრჩი, და სულსა ჩემსაცა ეძიებენ, რათამცა მიმიღონ იგი.» — მაშინ უთვალმან გამოუცხადა მას, რომ ისრაელთა შორის არის ვიდევ შვიდი ათასი კაცი, რომელთაცა არ მოუღრუკიათ მუხლნი წინაშე ბააღისა. ილია მოიქცა ქრისტეანასა ისრაილისასა, და შეხვდა მას ელისე, მას დროსა, რომდესაც ჭხნავდა ის მიწასა. ილიამ წამოასხა მას თავისი ხალენი ანუ ზეკითი სამოსელი, ნიშნად აღჩუკისა მისისა წინასწარმეტ-ყველად; ელისე გამოეთხოვა თავის ნათესავებსა და გაჭყვა ილიას.

შემდგომად აქაბის სიკუდილისა, ილიამ იგრძნო, რომ მოვიდა ყამი განსკლისა მისისა ამიერ სოფლით, — და უთხრა მან გალგალაში მოწა-ფესა თჳსსა ელისეს: «შენ დაშთი აქა, და მე უთვალი მგზავნის ბეთელ-ში.» მაგრამ ელისემ არ დაუტევა იგი, და ორნივე მოვიდნენ ბეთელში. აქ მოეგებნენ მათ ძენი წინასწარმეტყველთანი, და ჭკითხეს ელისეს: «იცი შენ, რომელ უთვალსა ჭნებავს აღტაცება ზეტად მოძღურისა შენისა?» ელისემ მიუგო: «ვიცი; სდუმენით.» წმიდა ილიას უნდოდა დატევა ელისესი იერიქოში, მაგრამ ელისე არ მოშორდა მას. — რომდესაც მო-ვიდნენ იორდანესთან, ილიამ მოიხსნა თავის ხალენი და სცა მით წყალ-სა; წყალი განიყო ორად და მან განკლო მოწათვით ურთ თჳსით იორ-დანე მშრალად. — შემდგომად საკვირველისა იმის განსკლისა, ილიამ უთ-ხრა ელისეს: «ითხოვე ჩემგან რამ გინდეს შენ, პირველ ვიდრე მე ავ-

მალღვე შენგან.» — ელისემ მიუგო: « მე მსურს მაქნნდეს სული მრჩობ-
ლი, უძლიერესი მისა, რომელი გაქნს შენ.» ილიამ უთხრა: « სამხელის
ითხოვ შენ, მაგრამ მიიღებ, რომდესაც მე ვიქმნები ამალღვებული შენგან.» —
ამ ღაზანკის დროს უეტრად გამოცხადდა მათ შორის ეტლი ცეცხლისა
და ცხენები ცეცხლისანი, და ილია ამალღვდა ძრკითა, ვითარცა ზეცად.
ელისე ხეღვიდა მას და ღაღადებდა: « მამაო, მამაო ! ეტლი ისწილისაო
და მხელარო მისო ! » — ხოლო ნუგეშად მისსა, და ნიშნად მიღებისა მის
მიერ თხოვილისა ნიჭისა, დაუარდა მის წინაშე ხალენი მოძღურისა მი-
სისა — ილიასი. —

ესე-ვითარც იყო წმიდა წინასწარმეტყველი ილია, რომელიცა არის დი-
დად ჰატვი-ცემული, და ღირსი ჰატვი-ცემისა, ყოველს საქრისტიანოში,
და უფრო ჩუწნს საქართუჭლო-იმერეთში !

შურისა და ცილის-წამებისა-თჳს.

შური, სიმუღილი, ზაკუა, ერთმან-ერთზედ ცუდი ლაშაჩაკი, მართალ-ზედ ტუუვილის მოგონება ანუ ცილის-შეწამება, ნაცნობის და მეგობრის განკიცხვა, საწყალი კაცის დაჩაგრვა და ჩუმათ მოკვლა, და მსგავსნი ამათნი—ძალიან გახშირდნენ ქრისტიანებზედ: ესენი თითქმის აწავის ადარ მიანინა ცოდვათ.—თუ სჯინდისი მოკვცემს ნებას და ჩავთვიქრდებით გულში, ეს ცოდვები სხუაზედ უფრო განმრავლებულნი არიან ჩუქნს ქრისტიანში—ყოველს წოდებაში, სამღუდელთაში და საეროში.—

ისტორიის გვიმტკიცებს, რომ ჩუქნში ყოველთჳს ნაკლებ ყოფილან — ერთობა, ერთ-პირობა, ერთ-გულობა, ერთმან-ერთის გაცანა და შემწყობა, და ერთმან-ერთში მტკიცე კავშირი, მეგობრობა და სიყუარული.— ხოლო შესახებელად სამღუდელთა წოდებისა საკმაო არის ვახსენოთ მხოლოდ ერთი გარემოება: ჩუქნ ვიციით ეკკლესიას, სეზოროთ წოდებული, სადაცა დაუცხრომელად ბრუნავს, ძველი დროებითგან ვიდრე აქამომდე. საშინელი შოროთი, ვაება და ცილის-წამება სამღუდელთა პირობა და ეკკლესიის მოსამსახურეთა შორის.— მაგრამ . . . კაცი მოსისხლე და მხაკვარი სძაგს უფალსა და თჳთ კაცსაც, — და სიძარტლე, ადრე თუ გვიან გამოსჩნდება ცხადად და ნათლად ყოველთათჳს, ვითარცა მზე.—

ჩუქნ, ტოვილისში მცხოვრებთა, თჳალ-წინა გვაქუს ყოველ-დღე დასანახი მაგალითი ამის დამტკიცებისა და სამაჩადისოდ ხსოვნისა.— იქ, სადაცა არის ახლა ქაშუჭთის მშენიერი სობორო, იყო ძველად—წმიდა

დავით გარესჯულის დროს—პატარა ეკლესია, მონასტრად შეკრებილი; მას შინა სცხორებდა, სხუათა შორის, ერთი დედაკაცი, გარედამ მონა-ზონობის სახით შემოსილი და შინაგან მეძვი და არა წმიდებით აღუ-სებული; ერთ-ხელ ეს დედაკაცი დაიწყო, და, ბოროტთა კაცთა შე-გონებით, მიხედვად იწყო დასასხელა წმიდა დავით გარესჯული: ესრეთ მართალად მოიგონა სიტყუე, უბრალოდ შესწამა ცილი . . . მა-გრამ სიმართლე დავითისი გამაჩინა დემონთან ცხადად და ნათლად, და ბოროტი დედაკაცი დასაჯა უფროს ყოველთა მშობიარეთა; წმიდა დავით შეხრა ჯოხის წვერით იწყო დედაკაცის მუცელს და მრისხანებით ჭკითხა ყრმასა: « მე ვარ შენი მამა? »—ყრმამ მოსცა ხმა დედის მუც-ლითგან: « არა! არა! »—ამ საკვირველი სახით დამტკიცდა სიწმიდე და-ვითისი, და ცილის შემწამებელმა დედაკაცმა, თავის დროსად, ღმრთის ბრძანებით, შუა ქვა ყმაწვილის მაგიერად, ამის-გამო დაერქვა იმ ეკლესიას სახელად: ქაშუჭთი, ანუ ქვა-შუჭთი.—

ახლა იფიქრე, მკითხველო! თუ ბუნებითი შობა შვილისა დიდად საძნელო-ა და საკუნესო დედისათვის, — რაგორ საძნელო და საშინელი იქმნება მუცლით ტვირთვას და შობა ქვისა! იფიქრე ეგრეთვე — რაგორ ძნელი-ა ტყუილის მოგონება მართალს კაცსად, და შემარცხველი მონაზონობისა-თვის შეძობა და არა-წმიდება! . . . უეჭველი-ა, ცილის-მწამებუ-ლი მიიღებს ოდესმე ისრეთს სასჯელს და ღმრთის რისხვას, რაგორც ძნელი-ა და წინააღმდეგი კაცობრივის ბუნებისა-თვის ეს საშინელი ცოდ-ვა—ცილის-წამება.—

***

შესანიშნავი მოთხრობა სასულიერო თხზულებების მწერალთა-თვს.

ყოველი მწერლობა, და უმეტესად სასულიერო თხზულება, უნდა იყოს შედგენილი ცხადად და, ჩაიდენიც შეიძლება, ადვილ-გასაგონად ყოველთა-თვს; ამისთვის რომ ეს შეეხება ყოველს კაცს — სამღუდელს და სჯეროს, დიდად განათლებულს და ცოტად ნასწავლს, მამრობითს და მდედრობითს, ჩვილს და მოხუცებულს. — წერს სასულიერო წიგნებისა და თხზულებისა ბნელად და იმ ენის კილოზად, რომლისა აზრი და ძალი ესმის მხოლოდ მწიგნობრებს და არა ხალხს, არის დახშვა სასულიეროსა ღმრთისა კაცთათვის და საშინელი ბოროტ-მოქმედება განათლებისა და სწავლისა, — არის წინააღმდეგი ღმრთისა მწიგნობრობა და თვარისეულობა, რომლისა-თვის ბრძანა უფალმან ესე: «ვამ თქუწნდა მწიგნობარნი და თვარისეულნი, რომეთუ დაჭნაჲთ სასულიეროსა ცათსა წინაჲ კაცთა; თქუწნ ვერა შეხუალო, და შემავალოთ არა უტყუებთ შესაჲდა » (მატთ. თავ 23, მუხ. 14). —

საკვირველი-ა, რა სიამოვნებას ჭბოვებენ ზოგიერთნი ჩუწნგანნი თავის აზრის დაბნელებაში და მიუცდომელად გამოხატუებაში ძველის-ძველის ენით და ლექსით? — რა სარგებლობა იქმნება ჩუწნის მამულისა და სარწმუნოებისა-თვის, რომ ყოველი ახალი წიგნი და თხზულება იწეროს ძველის და გაუგონარის ენით? — თუ ყოველი განათლებული და მეცნიერი ხალხი სწერს ყოველ-ნაირს ახალს თხზულებას — სასულიეროს და სჯეროს

როს-ცოცხალის ენით, დროების შესაფერად და ადვილ-გასაგონად ყოველთა-თვს, — ჩუქნი და ჩუქნი ენა რა მაგალითი ვართ ქუჩისა ამ შემთხვევაში? — ყველამ იცის, რომ ჩუქნი მწერლობა ძალიან დამდაბლებულია და ჩუქნი ხალხი ძალიან დაუხელოვნებელი სწავლა-მეცნიერებაში. — ამის-თვს, ჩუქნის ფიქრით, უმჯობესი იქმნება, — და უპიკელიც არის ესე, სიტყვის-ებრ წმიდისა ჰაკლე მონაქულისა, — რომ ხუთი სიტყვა ითქვას ანუ დაიწეროს სასულიერო საგანზედ სასმენელად და სასარგებლოდ ყოველთა, ვიდრე ბევრთა სიტყვათა ენითა უცნობითა და გაგონარითა (1 კორ. თავ. 14, მუხ. 19). — ამით ჩუქნი ენის თვისებაც უფრო დაიცვის, და გაუნათლებელი ხალხიც ცოტას რამეს ისწავლის და სულიერ სარგებლობას მიიღებს. —

დასამტკიცებლად ამისა ვახსენებთ რაი შესანიშნავი მოთხრობა, — ერთი წმიდა იოანე ოქრო-პირის ცხოვრებისაგან, და მეორე წმიდა ტინარის, კორინთის ეპისკოპოსის ჩუქულებისა ანუ მოქმედებისაგან, რომლისაცა მიხედვით ვიწყოთ ჩუქნი წერა ამ სტატიისა.

წმიდა იოანე იყო კაცი დიდად ბრძენი და მეცნიერი მწერლობის ხელოვნებაში, — და მღვდელობის ხარისხის მიღების შემდგომ, ანტიოქიის ქალაქში, იწყო ქადაგება ისრე მშვენიერად და კეთილ-შეწყობილად, რომ ყველანი განკვირვებულნი იყვნენ მისთვის და ყველანი ამბობდნენ: «იოანეს პირი ღმრთის პირი-ა, ქრისტეს პირი არისო,» — მაგრამ მისი მშვენიერი ქადაგება და მეტყუელება არ ესმოდა ყველას. ამისთვის ერთმა უსწავლელმა დედაკაცმა, რომელსაც დიდად ენატრობოდა გაგონება იმის ქადაგებისა, მიიღო კადნიერება და უთხრა მას თუთ ეგვლისაში, ქადაგების დროს: «მოდუნარო სულიერო, იოანე ოქრო-პირო! ძალიან დროა არის სწავლა შენი, და ჩუქნი მოკლე — გაუნათლებელი გონება ვერ მისწვდება მას; გვიქადაგე მდაბიურად, რომ ჩუქნიც შევიძლოთ მიწდომა და გაგონება მისი.» — ეს გარემოება ყველას მოეწონა: ამიერითვის იოანეს დაერქვა ოქრო-პირი, — და იწყო მან ქადაგება და წერა მდაბიურად ანუ მისაწდომად და ადვილ-გასაგონად ყოველთა-თვს; მაგრამ ისე შეაწყო

და განაშვენა მდაბიური ენა-მეტყველებს, რომ ქადაგებს და მწერლას
მისი შეიქმნა უფრო სსსიამოვნო და წარჩინებული. —

ხოლო წმიდა ტიხონს ჰქონდა მიღებული ესრეთი ჩუქურღება: რო-
დესაც დასწერდა ქადაგებს ეკლესიაში სათქმელად, ანუ სხუა სსსულიე-
რო თხზულებას, — პირველად წაუკითხავდა მას სახელში მდაბალს ვინმეს
და უსწავლელს კაცს, და ჰკითხავდა მას: «გესმის რაც აქა სწერია». —
თუ ეტყოდა ის კაცი: «არ მესმის, ან ცოტა მესმის», — კიდევ გაას-
წორებდა და გამოიყვანდა აზრს უფრო ცხადად და გასაგონად; — მეორე
მეორედ და მესამედ წაუკითხავდა და, თუ საჭირო იქმნებოდა, გაასწო-
რებდა; — და როდესაც მიიღებდა მსმენელისაგან პასუხს; «ახლა სულ-უკე-
ლა მესმის», — მაშინ იტყოდა იმ ქადაგებს ეკლესიაში და თხზულე-
ბას გამოსტუმდა საქუჩუნოდ. — ამისთვის ყოველი ქადაგება და თხზულება
წმიდისა ტიხონისა არის ისე მშვენიერად შეწყობილი და ტკბილად სა-
კითხავი ყოველთა-თვის, როგორც წერილები დიდისა იოანე აქრო-პი-
რისა. —

ეს-ოდენი შრომა და მეცადინეობა მართებს ყოველს კეთილ-გონიერს
კაცს, სსსულიერო საგანზედ მწერალს, და უმეტესად ყოველს ჩუქურღანს —
სამღუღელო პირს და სულის მოძღუარს; თუ გვინდა განმრავლება ღუ-
თის-მეტყველებისა და კეთილ-მსახურებისა თავის მამულში და თავის ენა-
ზედ! —

მღუღელი გიორგი ხელიძე.

მოლკე მოძღვრება ახალ-ნაკურთხისა ძღუდლისა,
დღესა წმიდისა წინასწარმეტყველისა ილი-
ასსა. (*)

მცნებისა-ებრ უფლისა ჩუქნისა იესო ქრისტესა მოგიძღვი თქუენ,
ძმანო და მრევლნო წმიდისა ამის ეკლესიისანო, მშვიდობასა ღუთისა-
სა: მაღლი თქუენდა და მშვიდობა ღუთისა-მიერ მამისა ჩუქნისა, და უფ-
ლისა იესო ქრისტესა! — ზირველმან მსხვერპლმან, შეწირულმან ჩემ-მი-
ერ სამშობლოსა ამას ტაძარსა შინა, გაძდამოაკლინოს თქუენ ზედა და
უღირსსა თავსა ჩემსა ზედა მოუკლებელი მაღლი ღუთისა და წყალობა
მისი!

დიდება ღმერთსა, რომელმან იხება ესრეთ, და ღირს-მყო მე უღირ-
სი მსახურებად მისა, თაყვანის-ცემად წმიდისა ამის ეკლესიისა და ხილ-
ვად სიუწყარულისა თქუენისა! —

გარნა, ძმანო, ჩათამცა შეკრებულება ესე ჩუქნი დღესასწაულსა ამას
იქმნეს სასიამოვნოდ ღუთისა და სასარგებლოდ სულისა ჩუქნისა. — ამის-
თვის განვიზრახე მე თქმად თქუენდა რომლისამე სიტყვისა. —

ყოველნი დღესასწაულობის კეთილად აღმასრულებელი კაღდებულ-
არჩიან, უნდა იცოდნენ ძალი და მიზეზი თავის დღესასწაულისა. — მიზე-
ზი დღესასწაულისა ამის ჩუქნისა არის წმიდა და დიდებული წინასწარ-
მეტყველი ილია. ესე იყო კაცი ფრიად მართალი, მოწმუნე, და ღუთის

(*) თქმული იმერეთში, სოფელსა ძეძილეთს, 20 ივლისს 1860 წ.

მოყუარე; იგი მარადის მზუნველად დაცვისა-თჳს ჭეშმარიტისა საწმენოებისა და მოსპობისათჳს უკეთურებისა ქრისტეანისა ზედა; სცხორებდა იგი ძველს აღთქმასში, — მაშინ, რომდესაც ურბები იყვნენ საყუარელნი და რჩეულნი ერნი ღმრთისანი, რომდესაც არიან ახლად ქრისტიანნი, — ზე რომდესაც მრავალთა ურბითა დაივიწყეს ჭეშმარიტი ღმერთი და მსახურება მისი, და ნაცვლად მისა იწყეს კერპთ-მსახურება და ბოროტად ცხორება. ამათგან დაითმინა წმიდა ილიამ მრავალი ტანჯვა და ღვენულება, შიმშილი და წყურვილი, მწუხარება და განსაცდელი; — და ესრეთის ღვაწლისა და ღმრთის სიყვარულისა-თჳს მიიღო მან უფლისაგან ეკ-ოდენი მადლი და ძლევა, რომელ დასასჯელად ბოროტთა კაცთა შეჭკრა ცა უწვიმობითა სამ წელ და ექვს თვე, — და მერმე, მხოლოდ ღოცვითა მისითა, ცამან მოსცა წვიმა და ქრისტეანამან აღმოატყნა ნაყოფი თვისი; — დასასრულ, ღმერთმან ადიდა იგი და ადი-ევანა ზეცად უსიკუდილოდ — იმავე ხორციით, რომლითაც სცხორებდა ქრისტეანისა ზედა. —

ესე წმიდა ალია აღურჩევით წინა-ჰარით ჩუქნითა მოვარეულად და მე-ოხად წინაშე ღმრთისა, და დღესასწაულიცა და უწყებითა მის-თჳს, თუმცა ეკლესია ესე ჩუქნი არის აღშენებული და ნაკურთხი სახელსა ზედა წმი-დათა უხორცოთა ზეცისა ძალთა, მისაილ და გაბრეილისთა. — ამისგან სხანს, რომელ წინა-ჰარნი ჩუქნისი ფრიად მოყუარულნი და ჰატივის-მცე-მელნი ყოფილმან წმიდისა ილიასნი. — ამისთჳს ჩუქნცა ვალდებულნი ვართ, რათა ვიყვნეთ არა მხოლოდ სიტყვითა ჰატივის-მცემელნი, არამედ მიმ-ზამავნიცა წმიდისა ილიასა საქმითა კეთილითა; ესე იგი — უნდა გვიყუარ-დეს ღმერთი ყოვლითა გულითა, მტკიცედ და მხურვალედ, და მოყუარ-სი ვითარცა თავი თვისი; უნდა ვიყვნენ მარადის მზუნველნი და მოღ-ვაწენი დაცვისა-თჳს ჭეშმარიტისა საწმენოებისა ჩუქნისა და ყოვლისა წესისა მისისა, — და რომდენიც ძალ-გვიძს, სხუათაცა ვასწავებდეთ კეთილ-სა საქმესა და მოვაქცევდეთ ბოროტისაგან; — ვეკრძალნეთ ღოცუასა და ვედრებასა, მარხუასა და სიწმიდესა, სიმშვიდესა და სიმარტლესა, მო-თმინებასა და სულ-გრძელებასა, და სხუათა კეთილთა საქმეთა, რომელ-

ნიცა ადვილ-სატნობელ აჩიან ყოველთა თჳს, სწავლულისა და უსწავლე-
ლისა, მდიდრისა და ღარიბისა, მამა-კაცისა და დედა-კაცისა: — ესრეთითა
მხოლოდ სახითა მოვიგებთ მადლსა და წყალობასა ღმრთისასა და მეო-
ხებსა წმიდისა ილიასსა. ხოლო უკეთუ თქმულნი ესე არა დავიმარხნეთ,
ვიქმნებით ჩუენ შეურაცხმყოფელნი ღმრთისა და არა მადიდებელნი; და-
მარღვეველნი საწმინთებისა, და არა დამცველნი; განმარისებელნი ილი-
ასნი და სხუათაცა წმიდათა, და არა პატრივის-მცემელნი. — არა უწყითა,
ძმანო საყვარელნო! ვითარ მოკლე არს ცხოვრება ჩუენი? სადა არიან
მრავალნი მცხოვრებნი ამ ჩუენის სოფლისანი, რომელთაცა პირველად
ვიცნობდი მე, და ახლა ვუღარა ვხედავ? — რაჲ შეგვეძინება, უკეთუ მოვი-
პოვოთ სიმდიდრე, პატრივი და დიდება, და სული ჩუენი წარვიწყმადოთ? —
ამისთჳს დიდად მარტებელი და საგუნეშო იქმნება ჩუენ-თჳს, რათა აწვე-
ვავიჩინოთ ცათა შინა კეთილნი მეგობარნი და ნაცნობნი, — და ესე შეიძ-
ლება მხოლოდ ჭეშმარიტითა პატრივის-ცემითა და მიბაძვითა წმიდათათა,
რომელთა შორას უწარჩინებულესი არს დიდებული წინასწარმეტყველი
ილია. მისი მადლი და მეოხება წინაშე ღმრთისა იყავნ მარადის განუშო-
რებელ ჩუენგან! — ამინ.

შოკლე აღწერა საქართველოს მონასტერთა. (*)

უწიან ყოველთა წმიდათა მამათა წერილთა და ისტორიათაგან, რომელ ძველადვე ღირსნი მამანი, მოძულენი სოფლისანი, განეშორებოდნ რა სოფლისა ამის ამოებათა შფოთთა და საცთურთა, მიიკლტოდენ ადგილთა შინა უშენთა, ფიცხელთა და უნაყოფოთა, ესე იგი, უდაბნოთა უგზოთა და ურწყულთა, კითარ იგი, კვიბტისა, ლიბისა და თებაიდისათა, და სხუათა მათთა და ქუბთა და გურელთა ქუჭყანისათა, და მუნ მოღუწებით და მოთმინებით სათნოყოფოდეს ღმერთსა, და ეკედრებოდეს მას სოფლისათჳს და კეთილ-მსახურთა მეფეთათჳს მშვიდობასა და ღუთის-მსახურებითსა ცხოვრებასა შინა დაცუასა მათსა.

ამათ შემოხსენებულთა მათ ადგილთა და უდაბნოთა ღირსად სახსოვარნი მაგალითნი, და თუთ ნამდვილ ჭეშმარიტნი გეგმანი (1), არიან აქაც საქართველოსა შინა დაშთომილნი ესე უდაბნონი, ძველადვე დამამტვიცრებლნი ღუთის მსახურებისა, საწმუნოებისა, გულს-მოდგინებისა და

(*) ეს სტატია მივიღეთ ღიდად განათლებულის და ქართულს ენაზედ განსწავლულის პირისაგან, და ამისთჳს იბეჭდება აქ შეუცვლოლად. უმორჩილოესად ვსთხოვთ ყოველთა წარიკითხონ ეს ყურადღებით, — და თუ რამე საძნელოდ აღმოჩნდეს, გვიბრძანონ დაურიღებელად. — ხოლო მწერალსა ამისსა ვეფედრებით — არ დაგვიტეოს შემდგომშიაც თავის მშვენიერის სტატიების წარმოუგზავნელად.

რედ.

(1) გეგმანი არიან რუსულად კოპიანი ანუ პლანი. მურავიევი მივიდა რა ნათლის-მცემლის უდაბნოს ძირს, და შეხედა რა უდაბნოსა მის მდებარეობას და გამოკვეთილებას, განკვირდა ჭე ეოცნა პალესტინის საბას ლაგრასა შინა მისლგაჲ.

შემძლებელისა მისისანი, რომელთაც წარმოახინებს წინა-მდებარე ესე მოკლედ აღწერა ჩემი.

ვრცელსა და უხაყოფოსა კელსა ზედა ყარაიისსა; განშორებით სა-
მეოფ ქალაქით ტფილისით ვიდრე 40 კერსადმდე, ჩრდილოეთით კერ-
ძო მდინარისა მტკურისა აღმართებულ-არჩან მთანი მაღალნი, შავნი, და
რეტა მკლავარენი და ღუბჭირნი, რომელი იწოდებიან შრავალ მთად,
და რომელნიმე მათგანნი იხილვებიან მოწითლოდ რეტა დამწვარნი, და
არჩან ბუნებითად, განხმელნი, ურწყულნი და უხაყოფონი, რომელთა ში-
ნა არა იშობიან არცა ნერგნი არცა ჩრდილნი რაიმენი, რათა დაეთაროს
კაცი მუნებურსა შემწულადობასა მზისასა, თვინიერ მცირეთა ჯაგთა ქა-
ვისა და გრავლისათა ადგილ-ადგილ მდგომარეთა: და არცა არჩან მათ
შინა ვითარნიმე ნადირნი თვინიერ ქურციკთასა; გარნა გესლიანნი ქუჩწარ-
მავალნი, კუნი, ხვლიკნი, ჯოჯონი, გველნი და ღრინაკალნი და მსგავსნი
ამათნი შრავალნი, და მკეცნიცა მძვინურენი, ესე იგი, მკელნი, აფთარნი,
დათვნი და მელნი ხშირადრე იხილვებიან: ესე წარმოახინებს, რომელ ჭეშ-
მარტნი მოწათენი წმიდისა სახარებისანი, ღირსნი და წმიდანი მამანი
განგებ აღიარებულენ ესე ვითართა თიცხელთა და იწრთა გზათა თარ-
თლებად მიმუწახებულთა, უმეტესისა ღრწლისა და ხორცთა განლევისა-
თჳს, და არა ხაკულუკვანებისა გამო ხაყოფიერთა ადგილთასა; ვინადგან
ფრიად შრავალნი არჩან საქართველოსა შინა უდაბურნი, განშორებულნი
და მუდღრონი ადგილნი, შემკულნი ხილნარჩანთა ტყეთა, თევზით საკ-
სეთა წყლებთა, უწყვილავანთა კვლებთა და ღებებთა მიერ განშკენე-
ბულნი, მსგავსნი სამოთხისანი, რომელთა შინა მცხოვრები, ცხად არს
რომელ, უმეტეს შუჭბისა მიმართ მიდრკების და მოაკლდების ღრწ-
ლსა მონოზონებისასა.

ამათ ზემოხსენებულთ მათთა შინა, ჭეშმარიტთა მათ მისაღტოლუკლთა
სოფლის მოძულეთასა, იუწენ ძულად ათორმეტნი მონასტერნი, საკსენი
მონოზონთა მიერ, სასონი და სიქადულნი საქართველოს ერისანი, რომ-
ელნიცა გამოკვეთილ-არჩან ციცაბთა მყართა და უგზოთა კლდეთა შინა, და

მორთვე იხილებიან მათ ზედა საყარაულონი კოშკნი მათნი, ქვაბნი და
ხურელები რეცა ბუნებით ქმნილნი კლდეთა მათ შინა, რომელთა შინა
ჟერეთცა ჭიან კრცელნი ეკლესიანი, წმიდანი ტრაპეზნი მღვდლმარტონი,
და მხატვრობანი წმიდათა ხატთანი, პალატნი და სენაკნი მრავალნი, რომ-
ელთაცა კლდელნი გამოწერილ-არიან უოკლით კერძო წელთა, სახელთა
და გვართა მიერ მუნ მისრულთა მხილველთა და თაყუანის-მცემელთა მათ-
თასა, სადაცა მისრულსა და მხილველსა მათსა აწინდელსაცა თავსა ფრან-
ციტულად განათლებულსა, მსწრაფელ მოუხდების საიდუმლო გრძნობა რა-
მე, რომელიცა უნებლიეთ მიახედებს ცხოვრებასა ზედა თვისსა, მხილებით და-
ამდაბლებს მაღალ ბრძნობასა და გემოთ მოყვარებითსა ცხოვრებასა მისსა, გა-
უუქმებს ამოებითსა ფილოსოფიასა და გულისსიტყუასა მისსა, ღმობიერ
ჭყლფის, სიფიცხლესა სულთა მისისა, ჭმობს მის შიგნის საღმრთოსა სიყუ-
რულსა, და დასასრულად აიძულებს ნეტარების მიტოვასა მათ შინა მოღუწე-
ბით ცხოვრებულთა მამათასა, რომელნი იგი შეცუალებულ არიან აწ ბუ-
დოდ სწავთა და ყოჩანთა და სხუათა მტაცებულთა მიტოვებულთა სალ-
მობულად გულისა!

განა ათორმეტთა მათ მონასტერთაგან დაშთომილ არიან აწ შენად
არნილა ესე: 1) ღიბისის მამისა ჩვენისა დავით გარესჯულისა, და 2)
~~წმიდისა იოანე ხათლისა მცემელისა, რომელნი გინილა და ანა მიწევნილ~~
არნიან ესენიცა ხუჭუნდრისა ათთა მათ მონასტერთა მუხობულთა მათთასა,
ცუალებითა მათ შინა აღჩინდულთა წესთათა.

(შემდეგი იქმნება.)

შ ე ს ხ მ ა

მაღალ-ყოვლად-უსამღუდელოესის საქართველოს ექსარხოსის, არსიუპის-
კობოსის ევსევოსა, თქმული მისის იმპერატორებითის უმაღლესობის
დიდის მთავრის მიხაილ ნიკოლაოზის ძისა, კავკასიის ნამესცნიკისა მიმართ,
9-სა ივნისსა 1864 წ. (*)

კეთილ-მოწმუნეო ხელმწიფეო,
დიდო მთავარო!

ჩისტვსაც ჩუწნ ესრეთ გულსმოდგინებით ვილცუვიდით, ჩისაც ჩუწნ
ესრეთი ძლიერი სურვილი და იმედი გუაქუნდა, ოდეს შირველ მოგებუ-
ნით შენ აქა როგორც ნამესცნიკსა ძმასა მეუვისასა და წინამძღუასსა კავ-
კასიის მხედრობათა, აწ სრულ-იქმნა ესე. სრულ იქმნა უმეტეს მსწრაფ-
ლად და წარმატებით, მცირის დახაკარებით და მსხვერპლით, უმეტესის

(*) ამ წასრულის ივნისის თ-სა ცფილისში იყო დღესასწაული კავკასიის მთათა შინა
ბრძოლათა შესრულებისა და დაწაშეთათა ქრისტეს სარწმუნოების მტერთა დამორჩი-
ლებისა. მოსმა მაღალ-ყოვლად-უსამღუდელოესობამ, უწმიდესის სინოდის წევრმან, სა-
ქართველოს ექსარხოსმან ევსევიმ, ამ ხსენებულს დღეს, აღასრულა სიონის სობორო-
ში სამღუთო ლიტურგია და აქედან წამოხდა, მთელის ქალაქის სამღუდელო კრე-
ბულით, და მოხდა ნამესცნიკის სახლის წინ, ნიკოლაევსკის მეიდანზედ, სადაცა იყო
შემზადებული კარავი გარდასახდელად მუნ სამადლობელისა პარაკლისისა. ამ კარავში,
მოხდა მისი იმპერატორებითის უმაღლესობა, ხელმწიფე დიდი მთავარი მიხაილ ნი-
კოლაოზის ძე, რომელსაცა მოეგება მაღალ-ყოვლად-უსამღუდელოესი ევსევი და, მოს
ახსენა შესხმა ესე.

დიდებით და უკეთესის შეძინებით, ვიდრეა შესაძლო იყო მოლოდინად.

ჴეშმარითად, ჩუქნი, ჟამსა მეგრეებისა ამის დღეთა დღესასწაულობისასა, შეგვიძლიან დალაღჳყოთ ერთბამად წმიდის ეკკლესიისათანა, რომელსა ამ შემთხვევაშია ცხუნი ვდღესასწაულობით ჩუქნის « ს ი ქ ა დ უ ლ ი ს ა ლ ს რ უ ლ ე ბ ა ს ა ». (სტიქ. უფალთა დალაღჳ-ზედა მეგრე. დღესა.)

დამშვიდნენ და მოჩინილ იქმნენ დანაშთენნიცა ადგილნი კაკასიის მთათა და ხეობათა, რომელნიც სხუებზე უმეტესად ხანგრძლივ იბრძოდნენ თჳსის კელურის თაჳის უფლებითაჳს და რომელთაც ჴსჯულად აქუნიდათ მხალად მტაცებლობა და ავაზაკობა. დასასრულ დაეცნენ ბრძოლასა შინა ანუ გადსასხლდნენ დანაშთენნიცა მოსახლენი მალლობათა და ხუტელთა შინა. დასასრულ მძვინვარემან და ამაჳმან კაკასიამან მოუდრია ამაჳრტავანი თაჳი თჳსი ბრწყინვალესა და ახლავსა ჴაბუკსა სამეფო მთავარ-მხედარ-მძღვანსა დიდებულთა და ძღუესა შემოსილთა კაკასიის მხედრობათა.

« უ გ ა ლ ო ბ დ ი თ უ ო ა ლ ს ა » დალაღჳყო ოდესმე ერისა ლჳთისა წინამძღვარმან შემდეგ განთავისუფლებისა ერისა ამის მონებისაჳნ ეკვიპტელთასა « უფალბდით უფალსა, რამეთუ დიდებულ არს: ცხენები და მხედრები შთასთხიან ზღვასა, ეტლები ფარალსი და ყოველი ძალი მისი « შთასთხიან ზღუასა: რჩული მხედრები და მთავრები დაანთქა ზღვასა მას « მეწამულსა . . . მარჯვენაჳ შენი უფალთა დიდებულ არს ძალითა შენითა: « მარჯვენემან ხელმან შენმან მოსრნა მტერნი შენნი, უფალთ. სიმრავ-
« ლითა მით დიდებისა შენისათა შემუსრნენ მხდომნი იგი შენნი » (კამოს. 15-1, 4, 6, 7).

დიდება მალაფთა შინა სამგვამოვანისა ღმერთისა, მშვიდობა და მუდროება გულავანად მბრძოლსა ჩუქნისა ქვეყანასა ზედა, და « სათნოება » (ლუკ. 2, 14.) ლჳთისა, განსაკუთრებით, ჩუქნი კაცთა ზედა, მცხოვრებთა სისხლით შესვარულს კაკასიის მიწასა ზედა.

ესრეთ ვდღესასწაულობით ჩუქნი დღეს და ვინალებთ, ვზადიკობთ და ვანვცხრებით, და მგზავსად ქაღწულთა ისრაილისათა, რომელნიცა აღტაცებულნი სინარულთ მიუგებნენ მძღესა ძღუეისასა, ვდალაღებთ: « სძლო საულათასთა,

და ღვით ბეჭეულთა». (1 მეფ. 18, 7).

ჩუქნი ვრაცხთ თავთა თვსთა გამოუთქმელად ნეტარად, რომელ მოწყალებანი უფალმან შეგვასწრო ამ ბედნიერს დღესა, რომელ ღირს გვეო ჩუქნი განცდად თვთ თვალთა ჩუქნითა ესოდენი დიდებულისა და ჩინებულისა, მაცხოვრებელისა და კეთილისა მყოფელობითის ცვალებებისა ამ ქუჩუანასა შინა, სადაც ადრიდუამიდგანვე იღებოდეს სისხლი, სადაც გაუწევებულად ისმოდეს ხმა ბრძოლისა და საჭურველისა და რომელიც კბზავსე ბოდა «ქუჩუანასა შემჭმელსა მკვიდრთა თვსთა» (ჩიცხ. 13, 33).

ესრეთ «მადლი ღმერთისა, რომელი მარადის განმაცხადის ჩუქნი ქრისტეს მიერ, რამეთუ ქრისტეს სურნელებანი ვართ ღმერთისა მიერ ცხადვრებულთა მათ შორის და წარწემედულთა». (2 კო. 2, 14, 15). მადლი ღმერთისა სიკუდილისაგან გადაჩენილთათვის, ტუქობისაგან გამოსხნილთათვის, და მოკლებისათვის მომსრუელთა შორის ძალისა, რომელითა ავნებდნენ და შეაჭარებდნენ სულთა და სოცრით მშვიდთა მცხოვრებთა ამ მხარისათა,

«ჩუქნითანა არს ღმერთი: ჭსტანთ წარმართთა და იძლიენით: ისმინეთ ვიდრე დასასრულადმდე ქუჩუანისა და განძლიერებულნი იძლიენით, რამეთუ ჩუქნითანა არს ღმერთი. რამეთუ უკეთუ კვალად განძლიერდეთ, კვალად იძლიენით და რომელიცა მრავალნი იზრახათ განაქარვალს უფალმან, და სიტყუასა თუ იტყოდით, არა დაადგრეს თქუნი შორის, რამეთუ «ჩუქნითანა არს ღმერთი». (ისა. 8. 9, 10).

შემდგომ ძალთა უფლისა — ზიკველისა და უზენაესის წყაროძისა და მომცემელისა ყოველთა კეთილთა ძლევათა და წარმატებათა — ქება და მადლობა საყვარელსა ჩუქნისა მონარხსა — მამასა და განმათავისუფლებელსა მილიონთა ერთგულთა შვილთა თვსთა, რომელთაც მისცა მან შეძლება დასამხობელად ძლიერთა და მრავალრიცხვთა მტერთა. დიდი ზატივი და დიდება თქუნი იძვერატორებითის უმაღლესობას — უმათავრესს და ახლავს წინამძღუარს ქრისტეს მოყვარე მხედრობისას. მადლობა ძლევაშემოსილთა კავკასიის მხედართა, რომელთა არ დაზოგეს შრო-

მანი და სიმრთელე, ოფლი და სისხლი წმიდისა და კეთილის საქმისათვის — დასამშვიდებელად ჩუქნის ქვეყნისა. საუკუნო ხსენება მათცა, რომელთა დასდეს ბრძოლათა შინა ცხოვრება თვისი, ვითარცა ღირსეული მსხვერპლი მონაგარის მშვიდობისა !!!

კარნა მოსემანცა არ დაბოლოვას ურვანი და ზრუნვანი თვისნი მხოლოდ ერთისაოდენ გამოსხნითა ისრიალთა მონებისაგან ეგვიპტელთასა: მისთვის რათა მტკიცედ გგოს კეთილმდგომარეობა ამა ერისა, მან დაუდგინა მას მსაჯულნი და « მთავარნი, კაცნი ძლიერნი ყოვლისაგან ისრაილისა, და — ჭსჯიდენ გრსა მას ყოველსა ყაშსა, ხოლო სიტყუა იგი გარდამოკე მიაჩთვიან მოსეს ». (გამოს. 18. 25, 26). თვით ღმერთმან გარემოზღუდა ერი თვისი ჭსჯულთა, რომელი წარმოითქვა მთასა ზედა სინასა ელვით გამო და ქუხილისა, ღრუბლით გამო და ხმათაგან საყვირისათა, და ვალდებულ-ჭყო იგი მტკიცედ აღსრულებად ამა ჭსჯულისა. « და აწ სმენით თუ ისმინოთ ხმისა ჩემისა » იტყოდა ღმერთი უფალი « და დაიმარხეთ მცნება ჩემი, იუვნეთ ერად ჩემდა მოგებულად თვით-ეულთაგან ნათესავთა. მიუგეს ერმან მან ერთბამად და ჭრქეს: ყოველ-« ღივე რაჲცა თქვა ღმერთმან ჭყუოთ და ვისმინოთ ». (გამ. 19. 5, 8). ხსენება ამა ჭსჯულის-დებისა მთასა ზედა სინასა მეერვასესა დღესა ისრაელთა ეგვიპტიდან გამოსვლისა, და ამასთანავე ხსენება მოციქულთა ზედა სულის წმიდის გარდამოსვლისა მეერვასესა დღესა ქრისტეს მკუდრეთით აღდგომიდან, შეადგენს საგანსა ერვასის დღესასწაულის განგრობისასა.

კეთილმორწმუნეთ მთავარო, დამამშვიდებლო კავკასიისაო! განსამტკიცებელად შენის დიდებისა და კეთილმდგომარეობისათვის ერისა, დაგშობის შენ სრულ ჭყო დაწყობილებანი სამოქალაქო წესთა, მისცე ძალი და სიმტკიცე ჭსჯულთა.

მადლობის გრძნობით აღვიმადლებთ ხმასა ღმერთისადმი და მომლოდნეული და მოიმედენი უმჯობესის მომავლისა, გვედრებით მას რათა მოგანიჭოს შენ თანაშემწედ და თანამოქმედად « კაცნი ბრძენნი და გო-

«ნიერნი და მეცნიერნი, კაცნი ძლიერნი და მარტალნი და მოძიშნი ღმრ-
«თისანი» (გამ. 18. 21. მეფრ. 1. 13), და რათა განგრძობასა სამ სუ-
ლის წმიდის დღესასწაულისა გარდამოვიდეს და განისვენოს ჩუქნ უო-
კულთა ზედა «სულმან ღმრთისამან, სულმან სიბრძნისა და გულისხმისუო-
«ფისა, სულმან განზრახვისა და ძლიერებისა, სულმან მეცნიერებისა და
«ღმრთის მსახურებისა და აღკვასოს ჩუქნ სულმან შიშისა ღმრთისამან».
(ისა. 11. 2, 3).

რუსულით. ი. ს.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ე

საქართველოს სასულიერო მისიის მისიის
მისიის მისიის.

სტუმრად-ყოფნა რუსის მღვდელთ-მთა-
რისა ტფილისში.

რეგულარულ ვიზიტს ჩვენ ისტორიკოსს, ტფილისს და ტფილისის ეპ-
კოპოსებს ანა-ადეს ან უხილავს თავის კედლებში რუსის მღვდელთ-მთა-
ვარი, თვნივლ აქაური ექსპრესებისა. მხოლოდ ამ მოკლე დროებაში
მიეტა მათ შემთხვევა რუსის მღვდელთ-მთავრის ხილვისა და სტუმრ-
ებისა. ეს იყო ყოვლად-სამღვდელთ კობილე, უბისკობისი მელიტო-
პოლისა, რომელიც იყო უფროსად რუსეთის სასულიერო მისიისა ი-
რუსალიში.

ყოვლად-სამღვდელთ კირილეს აქვს, უკეთუ შესაძლებელი არის ეს-
რეთ თქმა, ნათესაობითი კავშირი საქართველოს ეპკოპოსიასთან: ის არის
ძმა პატრიარქის დეკანოზის ნიკოლაოზ ნიკოლაოზის ძის ნაუმო-
ვისა, რომელიც არის კარის მღვდელი და მოძღვარი მისის იმპერა-
ტორებითის უმაღლესობის დიდის კნიაზის მიხაილ ნიკოლაოზის ძისა,
კავკასიის ნამესტნიკისა. ამისთვის ჩვენ საჭიროდ და სასიამოვნოდ და-
ვინახეთ ჩაწერა ამ გარემოებისა საქართველოს ეპკოპოსიის ისტორიკოსს
მოთხრობაში. დატოვება ამისა მაშინ, როდესაც ვაქვს ჩვენ საკუთარი

სასულიერო ყურნალი, ჩუქნის თქმით, იქმნებოდა სრულიად უწყის და
თითქმის ცოდუა.

ყოვლად-სამღებულო კიბილე მიბრძანდა იერუსალიმიდან ტფილის-
ში 29-სა მაისსა. 31-სა ჩიციხესა, კვირა დღეს, სწირა მან სიონის სო-
ბოლოში, ჩუქნს მალაღ-ყოვლად-უსამღებულოეს ექსარქოსთან, რომელ-
მანცა მიიღო თვისი თანა-ძმა — ეპისკოპოსი დიდის სიყუარულით, პატრი-
არქიმით და ყურადღებით. 1-სა ივნისს იყო იგი ინსტიტუტში, მოსწავლე
ქალების გურსის დასრულების დროს. 7-ს ივნისს, სულის წმიდის მოს-
კლის დღესასწაულსა, ექსარქოსის ნებით, ყოვლად სამღებულო კიბილემ
სწირა ტფილისის სემინარიის ეკლესიაში. თანამწიგნულნი მისთანა იუ-
ვენე: რეკტორი სემინარიისა, არხიმანდრიტი ვიკტორიანი, ინს-
პექტორი — მღებულო-მონაზონი ნესტორი, პრეზიდენტი — მღებუ-
ლო გიორგი ხელიძე, და უხიტელი ტფილისის სასულიერო სას-
წავლებელისა — მღებულო-მონაზონი ანტონი. ეკლესიაში შეიკრიბნენ
მრავალნი ხალხნი-მლოცავნი. — და ვინ არა მოვიდოდა სულის განმაცხო-
ვლებელს მღებულო-მთავრის წიკვასედ, რომელსაცა აღასრულებდა ეპის-
კოპოსი სტუმრად-მყოფი ჩუქნში და ამასთანავე მოსრული ისრეთის
წმიდის აღვიდიდან, რომელიც არის იერუსალიმი ყოველის ქრისტიან-
ისათვის? ყველასთვის სასიამოვნო და სანატრული იყო ხილვა ესრეთის
დიდის საღმრთო მოქმედებისა და მონაწილეობა მას შინა.

შეკრებულს ხალხში ყოვლად-სამღებულო კიბილე ხედვიდა სოგიეროს
თავის ამხანაგებს და ნაცნობებს, სანკტ-პეტერბურგის სასულიერო აკა-
დემიისა-გამო. შემდგომ წიკვისა, რომელსაც ყოვლად-სამღებულო მიბრ-
ძანდებოდა ეკლესიიდან სემინარიის რეკტორის სადგომში, ხალხნი სის-
წრაფით და სიხარულით მოდიოდნენ მასთან და იღებდნენ გურთხევას
მისსა.

მოკლე ჟამიერის განსვენების შემდგომ მ. რეკტორის სადგომში, სა-
დაცა მიიღო მან მისთვის მომზადებული ჩაი, ყოვლად-სამღებულო კი-
ბილემ განიხილა სემინარიის ბოლნიცა (ანუ სასწავლო სახლები), სემი-

ნარჩის სასამართლო (პრეკლენიე), კლასები, მოწათუების სამეცადინო, საწოლი და პურის საჭმელი ოთახები: ამასთანავე ინება მან ზოგიერთს მოწათუებთან ლაპარაკი, და თავის სიუკარულის და ყურადღების გამოხატუა მათდა.

შემდგომ ამისა მისცა მან მღვდელთ-მთავრული გურთხევა სემინარიის უფროსებს და მასწავლებლებს, და რომელთაჲმ გარეშე პირთაც და გამოუცხადა მათ თავის კმაყოფილება ყოვლისათჳს, — და მეტე წაბრძანდა თავის ბინაზედ. მეორე დღეს, 8-ს ივნისს, შემთხვევისა გამო ტაძრის დღესასწაულისა სემინარიაში, ყოვლად-სამღვდელო გირილემ ისაღილა რეკტორთან, სადაცა ბრძანდებოდა ჩუქნი მწეუმთ-მთავარი ექსარხოსი და სხუანიცა პრეკლენი პირნი, სამღვდელონი და საერონი. 9-ს ივნისს მიიღო მან მონაწილეობა აქაურს დიდს საზოგადო დღესასწაულობაში, რომელიცა დაიწყო სასულიეროს მხრით, ხატების წამოსვენებით სიონის სობოროდგან ვიდრე ნიკოლაევსკის მედნამდინ, რომელიცა არის ნამუსტნიკის სასახლის წინ, სადაცა იყო დადგენილი მშენიერად შემკული ღმერთული კარავი გარდასახდელად და შესაწირავად უფლისა ღმთისადმი სამადლობელისა პრეკლენისა სრულიად დამოწინილებისა და დამშვიდობისათჳს კავკასიისა. 13-ს ივნისს მობრძანდა ვიდრე სემინარიაში, სადაცა ბრძანდებოდა იმ დროს მაღალ-ყოვლად-უსამღვდელესი საქართუჭლოხ ექსარხოსიც, და დაესწრო მეშვიდე კლასის მოწათუების ეგზემინას: ამ დროს იყო გამოცდა მწათუებისა დოღმტიკურის და ზნეობითის ღმთის-მეტყველოების სწავლაში. შემდგომ ეგზემინისა ჩაჴდა იგი გარეცაში ექსარხოსთან, რომელთანაც ისაღილა, და შემდგომად სადილისა გამოეთხავა მას. ამავე დღეს 10-ს საათზედ ღამით ყოვლად-სამღვდელო გირილემ დაუტოვა ტფილისი და წაბრძანდა რუსეთში. მას გაჴევა კლადიკავკასამდინ ძმა მისი, ზემო-ხსენებული დეკანოზი. — კეთილი მოგზაურობა მიანიჭოს უფალმან კეთილსა მწეუმთ-მთავარსა ჩუქნი და ჩუქნი ქალაქის გურთხევისათჳს და ჩუქნი შორის სიუჭარულოთ ქვევისათჳს! მის-

გებს მას ღმერთის ახალს ადგილს ზედა მსახურების შისისას ის-
რეთი კეთილ-მსურველობა და ჭეშმარიტი სიუკარული, ვითარცა დაუ-
ტკა მან გულთა შინა ჩუქნთა!

18 ივნისს, 1864 წელსა.

გაბრიელ ბრატკოვიჩი

[Faint, mostly illegible handwritten text in Georgian script, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

სსტა-და-სსტა ამბავი.

განკარგულებითა უწმიდესისა სინოდისათა და დამტკიცებითა ხელმწიფე იმპერატორისათა კგ-ს დეკ. ჩუდგ-სა წ. შიეტა ნება გაკვასიის მხარეში მართლ-მადიდებლობის ქრისტიანობის აღმადგინებელს საზოგადოებას — საღმრთო, საეკლესიო და სასწავლებელთა წიგნებთა ბეჭდვისა გაკვასიის შთის ხალხის ენებზედ, საკუთარს ტენზორებასა ქვეშე ეგრეთვე ნება ბეჭდვისა ტფილისში საღმრთო და საეკლესიო წიგნებისა საქართველოს ეკლესიებისა-თჳს, ქართულს ენაზედ.

— ხელმწიფე იმპერატორმა 25-ს ამ წასრულს აწილს ინება დათხრება ტფილისის სემინარიის რეკტორის, არხიმანდრიტისა კიკტორიონისა იერუსალიმში და საბერძნეთში ჰირკულის მანსიდვან პირველს სუკდემბრამდინ ამავე წლისა.

ПРИБАВЛЕНІЯ

НА РУССКОМЪ ЯЗЫКЪ

ВЪ ГРУЗИНСКОМУ

ДУХОВНОМУ ВЪСТНИКУ,

ИЗДАВАЕМОМУ

СВЯЩЕННИКОМЪ, МАГИСТРОМЪ ГЕОРГИЕМЪ ХЕЛИДЗЕ.

ГОДЪ ПЕРВЫЙ.

1864.

ТИФЛИСЪ.

ВЪ ТИПОГРАФИИ А. ЭНФИДЖІАНЦА и К-о.

Печатать позволяется. Тифлисъ, 20 Юня 1864 года.

Цензоръ *И. Сулхановъ.*

НѢСКОЛЬКО СЛОВЪ

О

НАШЕМЪ ЖУРНАЛѢ.

Нѣтъ сомнѣнiя, что чтение душеполезныхъ книгъ и сочиненiй есть главное и существенное дѣло въ обществѣ православномъ; известно и то, что въ наше время пробудилась въ публикѣ особенная потребность духовно-назидательнаго чтенiя. — Удовлетворять такой потребности народа и даже возбуждать охоту къ подобному чтенiю въ тѣхъ, которые считаютъ его для себя ненужнымъ, должны пастыри и учителя Церкви. Это ихъ неперемѣнный и священный долгъ. Это порождало и порождаетъ непрерывно новыя назидательныя писанiя въ мiрѣ христіанскомъ. —

Благодаря пресвѣщенной ревности и неутомимой заботливости дѣятелей Русской церкви, теперь уже нѣтъ недостатка въ духовно-назидательныхъ произведенiяхъ на русскомъ языкѣ. Кромѣ высшихъ и нѣкоторыхъ среднихъ духовно-учебныхъ заведенiй и отдѣльныхъ лицъ, нынѣ по многимъ епархіямъ основаны духовно-періодическія изданiя, или, такъ называемыя „*епархіальныя вѣдомости*“, — съ цѣлю знакомить читателей со всѣмъ, что есть замѣчательнаго въ епархіи въ церковно-религіозномъ отношенiи и постепенно выяснять современныя нравственныя потребности пастырей и пасомыхъ.

Но въ Грузіи, покоющейся подъ отеческою сѣнію Россіи, небыло еще періодическаго изданія, которое бы имѣло въ виду духовную пользу вѣрующихъ. — Потребность въ такомъ изданіи весьма ощутительна. Грузинскій народъ имѣетъ свой особенный характеръ, свои особенныя духовныя потребности, опредѣляемыя временемъ, мѣстомъ, состояніемъ, языкомъ, степенію разумѣнія, и прочими внѣшними и внутренними условіями религіозной жизни, которыя необходимо требуютъ и своихъ особенныхъ, чисто — мѣстныхъ духовныхъ дѣятелей. — Тѣмъ болѣе, что для наибольшей массы Грузинъ русскія книги и непонятны и недоступны, а на грузинскомъ языкѣ почти вовсе нѣтъ сочиненій духовно — нравственнаго содержанія. Правда, пресвѣщенными мужами древней Грузіи оставлено намъ не мало таковыхъ произведеній; но они (за весьма рѣдкимъ исключеніемъ) никогда не были преданы тисненію для скорѣйшаго распространенія и удобнѣйшаго общественнаго употребленія. Вслѣдствіе этого многія изъ нихъ навсегда погибли для потомства, въ смутныя времена Грузіи; но и уцѣлѣвшія, написанныя за вѣслько столѣтій на грузинскомъ языкѣ, нынѣ уже очень мало понятны народу, безъ особеннаго изученія сего языка въ древнемъ его состояніи.

Кромѣ того, въ Тифлисѣ давно уже издаются разные свѣтскіе журналы и газеты на языкахъ русскомъ, грузинскомъ и армянскомъ, а въ нашемъ духовномъ сословіи не замѣтно почти никакой литературной дѣятельности. При этомъ естественно приходятъ на мысль евангельскія слова: *сынове вѣка сего мудрѣйшии паче сыновъ свѣта въ родъ своемъ суть* (Лук. 16, 8). Ибо въ Грузіи, издревле отличающейся любовью и преданностію къ вѣрѣ Христовой, любителей духовнаго чтенія несравненно больше читателей свѣтскихъ журналовъ. И можно ли не желать, чтобы число таковыхъ членовъ церкви воле и боже умножалось въ странѣ православіи? — По симъ соображеніямъ мы убѣдились, что основаніе въ Тифлисѣ духовно-пе-

юридическаго изданія на современномъ грузинскомъ языкѣ не только благовременно и полезно, но и существенно необходимо.

Въ тифлисскомъ образованномъ обществѣ наше предпріятіе нашло благосклонный пріемъ, и мѣры заботливаго духовнаго правитель-ства не оставляютъ его безъ особеннаго участія. Судя уже поэто-му, можно сказать, что внушенная намъ свыше благая мысль ока-залась благопотребною и обѣщаетъ общую пользу. Теперь желатель-но только, — такъ какъ желаніе добраго есть тоже доброе дѣло, по Апостолу (1 Тим. 3, 1), — чтобы распространеніе нашего труда и въ другихъ мѣстахъ, по крайней мѣрѣ закавказскаго края, доставило намъ средство продолжать и улучшать изданіе.

Остаетъ я сказать нѣсколько словъ и объ ежемѣсячныхъ прило-женіяхъ къ книжкамъ нашего журнала статей на русскомъ языкѣ, изъ которыхъ въ концѣ года долженъ составиться одинъ неболь-шой томъ. У насъ, въ Грузіи и вообще въ закавказскомъ краѣ, множество предметовъ, замѣчательныхъ въ церковно-историческомъ отношеніи, которые требуютъ подробнаго описанія и разъясненія; но описаніе ихъ на одномъ грузинскомъ языкѣ, почти неизвѣстномъ внѣ Грузіи, не принесло бы надлежащей пользы, — и „Грузинскій Духовный Вѣстникъ“, не распространялъ бы своихъ *духовныхъ* из-вѣстій о Грузіи внѣ предѣловъ ея, тогда какъ эта страна во всѣхъ прочихъ отношеніяхъ мало по малу перъ стаетъ быть terra incognita. — Нельзя не припомнить здѣсь одного весьма оригинальнаго случая. Нѣсколько лѣтъ тому назадъ, въ одной изъ внутреннихъ русскихъ губерній, нѣкоторый человѣкъ, съ высшимъ образованіемъ, предло-жилъ намъ такой серьезный вопросъ: *какая въра въ Грузіи?* Онъ былъ убѣжденъ, что до русскаго владычества не было въ Грузіи христіанства. — А, можетъ быть, такіе многоученые мужи есть и теперь! . . .

Съ другой стороны, въ настоящее время немало и у насъ лицъ —

духовныхъ и свѣтскихъ, могущихъ здраво и основательно разсуждать о предметахъ вѣры и нравственности христіанской; не мало и духовныхъ пастырей, пишущихъ на русскомъ языкѣ, по долгу своего званія, назидательныя слова, рѣчи и поученія на разные случаи и по разнымъ мѣстнымъ обстоятельствамъ; но литературныя произведенія всѣхъ этихъ лицъ и пастырей, большею частію, остаются неизвѣстными для свѣта, и бесполезными для большинства насомыхъ, потому именно, что они не печатаются ни отдѣльно, ни въ духовныхъ періодическихъ изданіяхъ русскихъ, вслѣдствіе отдаленности нашего края отъ центра духовной цензуры и духовныхъ редакцій. Для таковыхъ лицъ и произведеній и открыты страницы нашего журнала, въ русскомъ отдѣлѣ.

Въ заключеніе нашей статьи нужнымъ считаемъ сдѣлать еще одно замѣчаніе. Можетъ быть, спросятъ ученые и литераторы: что побуждаетъ неизвѣстнаго или мало — извѣстнаго въ литературномъ мірѣ *грузина-азіяца* покушаться на серьезныя литературныя занятія, и притомъ не на природномъ своемъ языкѣ? — На сіе отвѣствуемъ: насъ побуждаетъ къ этому — какъ явствуетъ изъ вышесказаннаго — святому дѣлу одно искреннее, непреодолимое желаніе служить общему благу церкви и отечества, по мѣрѣ своихъ силъ и дарованій, по словамъ св. Апостола: *кійждо якоже пріятъ дарованіе, между себе самъ служаще* (1 Петр. 4, 10). Кромѣ того, въ нашемъ предпріятіи пусть всѣ видятъ живое олицетвореніе и свидѣтельство того огромнаго шага на поприщѣ *европеизма*, который совершили въ Грузіи есѣ слои общества подъ вліяніемъ образованности и цивилизаціи, принесенной въ эту страну Русскими. — Не мудрено, что значительные недостатки будутъ замѣчены въ нашемъ трудѣ; — но несправедливо было бы и требовать совершенной стройности въ литературномъ отношеніи въ первомъ закавказскомъ духовномъ журналѣ. Мы убѣждены, что, во всякомъ случаѣ, наши

недостатки будутъ искуплены двумя достоинствами журнала: его неоспоримою оригинальностію, и его извиняющимъ значеніемъ *перваго духовнаго журнала въ Грузіи*. — Поэтому необходимость побуждаетъ насъ заранѣе просить снисхожденія критики и читателей, если нашъ „*Грузинскій Вѣстникъ*„ будетъ отзываться нѣсколько *грузинизмомъ* . . .

Свящ. Георгій Хелидзе.

О
трудности пастырскаго служенія для
блага духовенства и о средствахъ къ
преодоленію ся. *)

По ученію священнаго Писанія и обычаю православной восточной Церкви, пастырское служеніе большею частью возлагается на, такъ называемое, бѣлое духовенство, т. е. на такихъ людей, которые высокія обязанности пастырскаго служенія должны совмѣстить съ занятіями семейной и домашней жизни. А кто не умѣетъ управлять собственнымъ домомъ, того св. апостоль Павелъ почитаетъ недостойнымъ и неспособнымъ управлять церковію Божіею, — тотъ, по ученію его, не можетъ быть пастыремъ церкви. *Аще кто своего дому не умѣетъ правити, како о церкви Божіей прильжати возможетъ?* говоритъ онъ (1 Тим. 3, 5. (1).

Цѣль сего требованія очевидна: семейный бытъ пастыря цер-

(*) Грузинскій переводъ сей статьи отлагается до слѣдующей книжки.

Ред.

(1) См. также св. Діонисія Ареопагита письмо къ монаху Демофилу, въ Хр. Чт. за 1825.

вви долженъ представлять идеаль семейной жизни; домъ его долженъ сятъ и среди міра какъ свѣтильникъ, украшенный христіанскими добродѣтелями, — такъ, чтобы всѣ, желающіе въ супружествѣ и при воспитаніи дѣтей жить свято, честно и богоугодно, взирали на домъ пастыря, какъ на вѣрнсе хранилище и живой образецъ евангельскихъ добродѣтелей, и съ жизнію его соображали свою жизнь. — Но кто имѣетъ тѣсное отношеніе къ сѣлому духовенству и знаетъ его быть также, какъ свой собственный, — тотъ не можетъ не согласиться, что точное исполненіе своихъ обязанностей сопряжено для него или — частнѣе — для священника со многими трудностями и пожертвованіями. Священникъ, поставленный Богомъ для освященія міра и на служеніе ближнимъ, и обязанный наставлять и руководить своихъ и чужихъ не только словомъ, но и примѣромъ собственной жизни, гораздо больше имѣтъ нужды въ трудахъ и подвигахъ духовныхъ и тѣлесныхъ, чѣмъ кто нибудь другой. Своими обязанностями и своимъ семейнымъ положеніемъ онъ находится въ тѣсной связи съ міромъ, и потому естественно долженъ заботиться о мірскихъ и о мудромъ дѣйствованіи среди міра; долженъ согласить двѣа житейскія съ требованіями Христіанской вѣры, — такъ, чтобы пользоваться міромъ симъ, какъ — бы не пользуясь (1 Кор. 7. 31); онъ часто терпитъ недостатокъ въ необходимыхъ потребностяхъ жизни и, по причинѣ скромнаго свсего положенія въ свѣтѣ, часто подвергается униженію отъ сильныхъ міра сего и отъ другихъ, — униженію, которое онъ долженъ выносить терпѣливо, великодушно, безъ ропота на свою судьбу, и даже съ радостію, что за имя Господа Иисуса сподобился безчестіе пріяти (Дѣян. 5, 41) —

Все это, скажемъ словами одного опытаго и благочестиваго священно — служителя, какой требуетъ силы духа, какого навыка

въ умномъ трезвеніи, постоянства въ терпѣніи, зрѣлости въ разсужданіи; какой крѣпости силъ тѣлесныхъ и близости къ сердцу Іисуса Христа! По этому, сколь неумѣренны и несправедливы многіе въ своихъ слишкомъ взыскательныхъ сужденіяхъ о немощахъ и дѣйствіяхъ служителей церкви! (2) Сколь безчеловѣчны и вѣроломны, — прибавимъ къ сему и мы, — особенно тѣ, которые даже ухищряются обманывать служителей Христовыхъ, чтобы воспользоваться ихъ простосердечіемъ, прямодушіемъ и чистотію, ради корыстолюбія и прибыли! —

Но священникъ не пользуется особеннымъ снисхожденіемъ къ своему положенію за то, что суеты и необходимыя житейскія заботы часто развлекаютъ его и не всегда позволяютъ ему размышлять и углубляться въ требованіе благоразумной осторожности и высшаго долга, или за то, что болѣе разумную и опытную половину своей жизни онъ долженъ употреблять на воспитаніе своихъ дѣтей и на правильное устройство домашняго хозяйства. «Священникъ», говоритъ св. Златоустъ, «имѣеть нужду еще въ большей чистотѣ, нежели пустынники, долженъ имѣть больше силы и твердости, дабы могъ отвращать душу свою отъ всякой нечистоты и сохранить духовную чистоту неповрежденною» (3). Далѣе, для священника, какъ женатаго человѣка, вполнѣ обязательны слѣдующія слова св. Василія великаго: «ты, избравшій общежитіе съ женою, не опускай рукъ, какъ будто вправѣ ты предаться міру. Тебѣ къ улучшенію спасенія потребно больше трудовъ и осторожности, потому что ты избралъ себѣ жилище среди сѣтей и подъ державою отступническихъ силъ, имѣешь побужденія ко грѣхамъ, и

---

(2) См. отрывки изъ путевыхъ записокъ алтайскаго миссіонера, А. М... въ Хр. Чт. 1836. ч. III, стр. 92—93.

(3) Слово о свящ., въ русск. переводѣ, стр. 170.

всѣ твои чувства день и ночь напряжены къ вождельнiю ихъ. По-
сему знай, что не избѣжишь борьбы съ отступникомъ, и не одержишь
надъ нимъ побѣды, безъ многихъ трудовъ на стражбѣ евангельскихъ
правилъ (1). — Сими словами св. Василій возвѣстилъ каждому хрис-
тіанину, идущему къ отечеству небесному путемъ семейной жизни,
то, что безъ борьбы, безъ самоумерщвленія, заповѣданнаго Еванге-
ліемъ, безъ терпѣнія и постоянства въ подвигахъ благочестія, не
можетъ никто достигнуть царствія небеснаго; потому что, по сло-
вамъ тогоже св. отца, «мръ есть самое ратоборное поприще со
врагомъ спасенія.»

Къ сему нужно присовокупить и то, что сей злохитрый и искон-
ный врагъ человѣческаго спасенія, сильный на устроеніе козней, всег-
да нападалъ и нападаетъ съ большею лютостію на пастырей, чѣмъ
на пасомыхъ, въ той надеждѣ, что погибель пасытря покорить ему
и беззащитное стадо (2). «Хотя и всѣ христіане, — пишетъ ново-
явленный чудотворецъ, св. Тихонъ, епископъ воронежскій, — всякому
гоненію подвержены, яко, по словеси апостольскому, *вси хотящій бла-
гочестно жити о Христѣ Іисусѣ, гоними будутъ* (2 Тим. 3, 12); но
наипаче пастыри тому подлежатъ. Причина тому сія есть, что они цар-
ство діавольское проповѣдію Слова Божія разрушаютъ, пречесть его и
тму открываютъ, души человѣческія отъ рукъ его всхищаютъ и при-
водятъ въ царство Христово: того ради діаволь на нихъ паче ярит-
ся и возстаетъ, и всякое гоненіе возставляетъ чрезъ злыхъ людей,
яко свое истое оружіе.» (3) — Кромѣ этого общаго врага всѣхъ лю-

(1) Твор. св. Василія великаго, въ русск. перев. 1 X, стр. 46 — 47.

(2) Св. Злат. похвальное слово священномуч. Игнатію богонесцу, въ Христ. Чт. за
1835 г. . .

(3) Соч. св. Тихона, ворон. т. 1х, стр. 60, изд. 1826.

дей, для приходскаго и семейнаго священника, по влеченію духа злобы и по другимъ причинамъ, часто и жена бываетъ сътью, часто — дѣти, часто — друзья, часто — прихожане; и другія безчисленныя сѣти въ мірѣ опутываютъ его духъ: « Болѣзни, недостатки, даже огорченія въ домашнемъ быту, по приходу соблазны, или внезапные смертные случаи, а также несогласія между соужителями, наконецъ болѣе всего видимое безплодіе поученій и тайнодѣйствій нашихъ, — все это нерѣдко наводитъ на меня, — писалъ одинъ служитель алтаря, — такую грусть, что не знаю, какъ отвратить отъ себя обуреванія малодушія и маловѣрія, столь испрязженныя христіанскому благочестію.» (1)

И такъ непрестанный трудъ и тяжкіе подвиги подлежатъ всѣмъ сынамъ Адамовымъ во всѣхъ званіяхъ и состояніяхъ, по свидѣтельству священнаго мудреца: *непразднство велие создано бысть всякому челоуку, и что тяжко на сынѣхъ Адамлихъ, отъ дне исхода изъ чрева матери ихъ до дне погребенія въ мать всѣхъ: размышленія ихъ, и страхъ сердечный, помышленіе чаянія, день кончанія . . .* (Сирах. 40, 1. 2). Но этотъ непрестанный трудъ, эти тяжкіе подвиги и страхъ сердечный несравненно больше всѣхъ подлежатъ священнику, желающему жить благочестиво. „Со всѣхъ сторонъ у него труды и хлопоты, со всѣхъ сторонъ сѣти, опутывающія духъ его, — и дома — сѣти, и за столомъ — сѣти, и въ собраніяхъ — сѣти, . . . (2) За то, если онъ счастливо окончитъ подвиги земнаго своего поприща, если соблюдетъ душу свою неповрежденною нечестіемъ мірскихъ соблазновъ, — подлинно онъ совершитъ великое дѣло, и приметъ неувядаемый славы вѣнецъ (1 Петр. 5, 4). — « Праведный и челоуколюбивый Судія нашихъ дѣлъ, говоритъ св.

(1) Письма о должностяхъ свящ, сана, кн. 11. стр. 2, изд. 1843.

(2) Св. Злат. бесѣдъ 22 къ Антиох. народу, въ русск. пер. ч. 1, стр. 507. 1848.

Григорій богословъ, всегда цѣнитъ заслуги наши, соображаясь съ родомъ жизни каждаго. И неоднократно тотъ, кто, живя въ мѣрѣ, успѣлъ въ немногомъ, бралъ преимущество предъ тѣмъ, кто едва не успѣлъ во всемъ, живя на свободѣ: такъ какъ, думаю, больше заслуживаетъ удивленіе—въ узахъ идти медленно, нежели бѣжать, не имѣя на себѣ тяжести, и, идя по грязи, немного замараться, нежели быть чистымъ на чистомъ пути.» (1) Ибо, продолжаетъ онъ, «не мало важно то, ежели кто, избравъ родъ обыкновенной жизни, сохраняетъ непрерывность, и болѣе помышляетъ о Богѣ и о своемъ спасеніи, нежели о временномъ.» (2) Посему-то благочестиво живущему въ мѣрѣ и супружествѣ удивляются даже великіе подвижники. Св. Златоустъ сказалъ: «кто въ мѣрѣ живетъ добродѣтельно, тому ангелы удивляются.» (3). «Вѣруйте ми,—говорилъ одинъ прозорливецъ двумъ весьма благочестивымъ инокамъ,—вѣруйте ми, яко аще кѣлибо подымете трудъ добродѣтели ради, въ мѣру отца вашего и матере не постигнете» (4). — А такого высокаго нравственнаго совершенства эти благочестивые родители достигли исполненіемъ заповѣдей Христовыхъ среди житейскихъ заботъ и великодушнымъ перенесеніемъ несчастныхъ семейныхъ пражключеній.

Средства къ тому, чтобы достигнуть такой или другой мѣры нравственнаго совершенства, и чтобы въ кругу заботъ и занятій мірскихъ, житейскихъ, дѣйствовать подъ вліяніемъ духовныхъ, религиозныхъ побужденій, у священника многочисленны. Укажемъ главнѣйшія изъ нихъ.

Первое и необходимое условіе къ возвышенію умствѣнныхъ и нрав-

(1) Твор. св. Григорія богосл. въ русск. пер. III, стр. 290.

(2) Тамъ-же, слово 7, 11, стр. 250.

(3) Бесѣд. 21 на посл. къ Ефес.

(4) См. Чет. Мин. Гене. 26.

отвенныхъ качествъ всякаго должностнаго человѣка, а въ томъ числѣ и священника или вообще бѣлаге духовенства, есть улучшение его матеріальнаго быта. Еслибы мы имѣли въ виду, въ настоящемъ случаѣ, раскрытіе этой, доказанной опытомъ и извѣстной всѣмъ, истины, — то намъ пришлось бы, по примѣру нашихъ собратій, много говорить о пользѣ и необходимости этого предмета, и о томъ, что до тѣхъ поръ, пока человѣкъ озабоченъ снискиваніемъ того, что необходимо для его матеріальнаго существованія, не можетъ быть у него ни охоты, ни времени заниматься болѣе возвышенными предметами. (1) — Но цѣль нашей статьи состоитъ въ томъ, чтобы раскрыть свой предметъ на основаніи ученія опытныхъ и богопросвѣщенныхъ мужей, которымъ вполне извѣстны и трудности разематриваемаго нами служенія и средства къ преодолѣнію этой трудности. — Замѣтимъ только, что сами Апостолы удерживались отъ исполненія обязанностей низшихъ, не чисто-духовныхъ, чтобы безпрятвеннѣе заниматься обязанностями высшими, духовными. *Не угодно есть намъ оставшимъ слово Божіе, служити трапезамъ. Мы въ молитвѣ и служеніи слова пребудемъ,* — сказали они, когда попеченія о бѣдныхъ и вообще житейскія заботы начали отнимать у нихъ много времени (Дѣян. 6, 2 — 4). — А у бѣднаго ли священника можетъ явиться святая ревность къ христіанскимъ подвигамъ, или къ исправному и благочестивому прохожденію своей должности, когда у него семейство страдаетъ, или терпитъ крайній недостатокъ во всемъ — въ пищѣ, одеждѣ, жилищѣ и пр., и постоянно причиняетъ ему разныя огорченія и непріятности! . . Въ подобныхъ случаяхъ сердце говоритъ громче всѣхъ правилъ нравственности и всѣхъ, самыхъ мудрыхъ, предписаній пастырскаго богословія . . . Такое положеніе тѣмъ тяже-

---

(1) Такъ разсуждаетъ знаменитый англійскій мыслитель Бекъль.

лѣе для священника, чѣмъ онъ добросовѣстѣе и усерднѣе въ исполненіи своихъ пастырскихъ обязанностей.

Но, съ другой стороны, одно внѣшнее обезпеченіе или одни благопріятныя условія матеріальнаго быта ни для кого не могутъ служить порукой въ доброй, благочестивой жизни. Одна только божественная благодать сообщаетъ христіанину, а тѣмъ паче священнику, силы къ преуспѣянію въ благочестіи и къ преодолѣнію всѣхъ трудностей и всѣхъ препятствій на пути спасенія. Посему священникъ главнымъ образомъ долженъ заботиться о томъ, чтобы постоянно возгрѣвать въ себѣ духъ благодати.

Пособіемъ къ сему служатъ самыя священнодѣйствія, особенно церковныя, требующія отъ священника предварительнаго приготовленія постомъ и молитвою, и воспитывающія въ немъ благоговѣніе къ Богу. Преимущественно божественная Литургія способна воодушевлять священника къ подвигамъ благочестія, если только онъ совершаетъ ее внимательно и благоговѣнно. Здѣсь онъ, по выраженію св. Григорія богослова, со Христомъ священнодѣйствуетъ и, обожившись самъ, обожаетъ другихъ; здѣсь онъ возсыластъ молитвы къ Отцу небесному не только о благахъ духовныхъ, но и о благахъ житейскихъ. — Поэтому, если священникъ приступаетъ къ совершенію сего святѣйшаго богослуженія, сколько можно, часто и всегда съ должнымъ приготовленіемъ: то онъ постепенно будетъ возрастать и укрѣпляться во всякомъ благочестіи и чистотѣ (1 Тим. 2, 2). «Если ты, говоритъ преподобный Феогностъ священнику, — совершаешь страшное дѣйствіе божественнаго и великаго священнослуженія, какъ должно, и совѣсть твоя не обличаетъ тебя; то ни отъ чего столько не надѣйся спасенія, какъ отъ сего: происходящая отсюда польза превышаетъ пользу всякаго упражненія и созерца-

нія.» (1) Ибо причащеніе св. таинъ тѣла и крови Христовой, соединяя достойнаго совершителя и прлчастника ихъ—священника съ Господомъ, ограждаетъ его и внѣ храма отъ искушеній, и дѣлаетъ страшнымъ демонамъ. «Какъ львы, дышаще огнемъ, говорятъ св. Златоустъ, отходимъ мы отъ оной трапезы, содѣлавшись страшными демонамъ.»—А при семъ, по словамъ св. Григорія богослова, священнику можно имѣть и обращеніе съ кѣмъ угодно, и жить въ кругу домашнихъ и знакомыхъ, уединяясь въ самомъ обществѣ, любомудрствуя среди нелюбомудрыхъ, не терпѣть вреда отъ обращенія съ народомъ, и даже по мѣрѣ силъ, примѣромъ своимъ исправлять и другихъ. (2) Такое благочестивое настроеніе духа священникъ сохранить, при тщательномъ вниманіи къ себѣ, не на день послѣ причащенія тѣла и крови Господней, но на многіе дни;—и среди разнообразныхъ занятій жизни, будетъ имѣть въ намѣреніи небесное и искать главнымъ образомъ *царствія Божія и правды его*, по вѣрѣ въ Іисуса Христа, сила заслугъ котораго простирается не только на сообщеніе благъ духовныхъ, но и на облегченіе нуждъ житейскихъ.

Впрочемъ священникъ, развлекаемый суетою мѣрскою и удручаемый бременемъ житейскихъ заботъ, не можетъ быть изъять отъ обыкновенныхъ слабостей человѣческихъ. «Священникъ, хотя и отличается по состоянію жизни своей отъ народа, пишетъ св. Григорій нисскій, но ничѣмъ не различествуетъ по природѣ своей отъ насомыхъ имъ; имѣя же общую съ ними природу, онъ можетъ иногда впасть въ подобныя проступки. (3) Ибо, по словамъ другаго св. отца, «единому Богу свойственно быть

---

(1) Главы о священствѣ, въ Хр. чт. за 1826, стр. 171.

(2) Твор. св. Григорія богосл, ч. 11, стр. 273.

(3) Св. Григорія нисскаго слово о милосердіи къ согрѣшающимъ, въ Хр. Чт. 1836, ч. IV, стр. 26

совершенно неопредѣленнымъ и не увлекаться страстями, а въ чело-
вѣцѣхъ никтоже совершенъ быти можетъ собою, развѣ отъ ис-
полненія Христова приметъ» (1).—Поэтому священникъ долженъ
часто прибѣгать къ болѣе общему и дѣйствительнѣйшему средству
для очищенія совѣсти, т. е. къ таинству покаянія. Св. Димитрій
ростовскій говоритъ: «понеже іерей долженъ есть часто литургисати
и причащаться Божественныхъ таинъ: подобаетъ убо ему, да испо-
вѣдается часто аще и малыхъ своихъ прегрѣшеній, яко да достойнѣ
возможетъ сообщатися Христови». (2).

Есть еще одно превосходнѣйшее средство для священника къ
преодоленію трудности пастырскаго его служенія: это изученіе жиз-
ни и, по мѣрѣ возможности, подражаніе достохвальнымъ и досто-
любезнымъ поступкамъ и дѣйствіямъ тѣхъ отцевъ и пастырей церк-
ви, которые жили въ супружествѣ и просіяли столькоже подвигами
благочестія и пастырской мудрости, сколько и дѣлами житейскаго
благоразумія, или правильнаго устройства домашняго хозяйства.

Объ этомъ скажемъ послѣ.

(Окончаніе впереди.)

(1) См. Чет. Мин. 9. іюня, въ житіи св. Кирилла александрійскаго.

(2) См. соч. св. Димитрія ростовскаго ч. 1, стр. 134. 1824.

РѢЧЬ

Синодальнаго члена, Высокопреосвященнѣйшаго Евсевія, архіепископа Карталинскаго и Кахетинскаго, Экзарха Грузіи, Его Императорскому Высочеству Великому Князю Михаилу Николаевичу, Намѣстнику Кавказскому, въ день празднованія въ Тифлисѣ окончательнаго покоренія Кавказа, 9-го Іюня 1864 г., передъ молебствіемъ. (*)

Благовѣрный Государь,
Великій Князь!

О чемъ мы такъ усердно молились, чего такъ сильно желали и такъ крѣпко надѣялись, въ первый разъ встрѣчая здѣсь Тебя, какъ Намѣстника Брата Царскаго и Вождя войскъ кавказскихъ, то нынѣ въ большей и важнѣйшей своей части военной — совершилось. И совершилось гораздо скорѣе и успѣшнѣе, и съ меньшими потерями и жертвами, и съ большею славою и вѣщими пріобрѣтеніями, нежели какъ можно было того ожидать и надѣяться.

(*) Съ разрѣшенія Высокопреосвященнѣйшаго Экзарха-автора, перепечатываемъ эту рѣчь изъ 46 № газеты «Кавказъ» за сей 1864 г.

Но истинѣ, можемъ мы нынѣ, примѣнительно къ духу продолжающагся праздника пятидесятницы, восклицать съ св. церковію, что и въ семъ отношеніи празднуемъ мы *надежды исполненіе* (стих. на Гос. воз. въ д. пятид.)

Наконецъ, смѣрились и покорились и остальные части горъ и ущелій кавказскихъ, долѣе другихъ боровшіяся за свою дикую свободу и независимость и упорнѣе другихъ отстаивавшія право грабежа и разбоя. Наконецъ пали въ борьбѣ или выселились и послѣдніе населенныя высоты и тущобъ, едва доступныхъ для самыхъ отважныхъ и неустрашимыхъ противъ нихъ предпріятій. Наконецъ сѣдой и угрюмый Кавказъ склонилъ гордое и суровое чело свое предъ смѣлымъ и свѣтлымъ взоромъ юнаго царственного Началовождя славныхъ и побѣдоносныхъ войскъ кавказскихъ.»

Поимъ Господеви, воспѣлъ нѣкогда вождь народа Божія по освобожденіи сего народа отъ рабства египетскаго, поимъ Господеви: славно бо прославися: коня и всадника вверже въ море, колесницы фараоновы и силу его вверже въ море: избранныя всадники тристаты потопи въ чермнѣмъ мори... Десница Твоя, Господи, прославися въ крепости: десная Твоя рука, Господи, сокруши враги. И множествомъ славы Твоея стерлъ еси сопротивныхъ. (Ист. 15, 1, 4, 6, 7).

Слава въ вышнихъ трѣпостастному Богу, и на нашей браненосной землѣ миръ и тишина, и къ намъ челоуькамъ, жителямъ облитой кровію земли кавказской, ссѣбенное нынѣ Божіе благоволеніе (Лук. 2, 14).

Такъ, мы нынѣ торжествуемъ и радуемся, празднуемъ и ликуемъ, восторгаемся и восклицаемъ, какъ нѣкогда восклицали восторженныя дщери израильскія, встрѣчавшія побѣдителя послѣ слав-

ной побѣды: *Саулъ побѣдилъ тысящи, а Давидъ тѣмы* (1 Цар. 18, 7).

Мы считаемъ себя невыразимо блаженными, что судилъ намъ Господь милосердый дожить до сего счастливаго времени, что сподобилъ насъ быть очевидными и живыми свидѣтелями столь великой и важной, спасительной и благотворной перемѣны въ сѣмъ краѣ, который издавна какъ бы обреченъ былъ единымъ кровавымъ смутамъ и бранямъ, въ которомъ не умолкалъ звукъ сружія, не стихалъ шумъ военный и который уподоблялся землѣ, поядающей живущихъ на ней. (Числ. 13, 33).

И такъ *Богу благодареніе, всегда побѣдители насъ творящему о Христѣ Исусѣ. Яко Христово благоуханіе есмь Богови въ спасаемыхъ и въ погибающихъ* (2 Кор. 2, 14, 15). Благодареніе Богу и за спасенныхъ отъ гибели и изведенныхъ изъ плѣна, и за лишеніе губителей возможности причинять вредъ и гибель душѣ и тѣлу мирныхъ обитателей края.

Съ нами Богъ: разумѣйте языцы и покоряйтесь: услышите даже до послѣднихъ земли; могущіи покоряйтесь, яко съ нами Богъ. Аще бо наки возможете, и наки побѣждены будете и иже аще совѣтъ совѣщаете, разоритъ Господь, и слово, еже аще возглаголете, не пребудетъ въ васъ, яко съ нами Богъ. (Иса. 8. 9, 10).

Послѣ Господа силъ—Перваго и Верховнаго источника и подателя всѣхъ добрыхъ побѣдъ и успѣховъ—хвала и благодареніе возлюбленному нашему Монарху—Отцу и Освободителю милліоновъ вѣрныхъ сыновъ своихъ, даровавшему и средства и дѣятелей къ низверженію и преодоленію сильныхъ и многочисленныхъ враговъ; высокая честь и слава Вашему Императорскому Высочеству—главному доблестному Вождю христолюбиваго воинства, умѣвшему и восхотѣвшему воспользоваться данными средствами. Признательность и

благодарность посѣдноснымъ воемъ кавказскимъ, не щадившимъ трудовъ и здоровья, пота и крови для святаго и благаго дѣла умиротворенія края; и—вѣчная память положившимъ на браняхъ и въ походахъ животъ свой, какъ достойную жертву стяжаннаго мира!!!

Но и Моисей не ограничилъ своихъ заботъ и попеченій объ избранномъ народѣ только изведеніемъ его изъ рабства египетскаго, а еще упрочилъ и утвердилъ его благосостояніе поставленіемъ судей и начальниковъ, мужей сильныхъ отъ всего Израиля, и — *суждаху людемъ по вся часы, всякое же слово неудоборъшительное доносиша къ Моисею* (Исх. 18, 25. 26). И Самъ Богъ чрезъ Моисея оградилъ народъ законодательствомъ синайскимъ, изреченнымъ среди громовъ и молній, среди облаковъ и гласовъ трубныхъ, и обязалъ къ точному исполненію сего закона. *Аще слухомъ послушаете гласа моего, говорилъ Господь Богъ, и сохраните заветъ мой, будете ми людіе избрани отъ всѣхъ языкъ. Отвѣщаша же вси людіе единодушно и рекоша: вся елика рече Богъ, сотворимъ и послушаемъ* (19, 5. 8). Вспоминая о семъ-то законодательствѣ на горѣ Синаѣ въ пятидесятый день по исходѣ израильтянъ изъ Египта и вмѣстѣ — о сошествіи св. Духа на Апостоловъ въ пятидесятый день по воскресеніи Христовомъ, и составляетъ предметъ продолжающагося празднованія пятидесятницы.

Остается и Тебѣ, Князь благовѣрный, умиротворитель края, для вящаго упроченія и Твоей славы, и-благосостоянія народнаго, остается довершить устройство порядка гражданскаго, развитъ дѣйствія суда и правды, дать силу и твердость законамъ.

Съ глубокимъ чувствомъ благодаренія вознесемъ къ Богу гласъ свой и съ надеждою, и упованіемъ на лучшее будущее возшлемъ къ Нему мѣлитвы, да даруетъ Тебѣ въ помощь и содѣйствіе *мужей мудрыхъ и умѣтельныхъ и смысленныхъ, мужей сильныхъ и*

*праведныхъ и Бога боящихся (Исх. 18, 21. Втор. 1, 13), и въ
продолжающійся праздникъ Святаго Духа да низойдетъ и поіетъ
на всѣхъ насъ Духъ Божій, Духъ премудрости и разума, Духъ
совѣта и крѣпости, Духъ вѣдѣнія и благочестія и исполнитъ
насъ Духъ страха Божія (Иса. 11, 2. 3).*

ЗАМѢТКА

РЕДАКЦІИ ГРУЗ. ДУХ. ВѢСТНИКА.

ПРЕБЫВАНІЕ РУССКАГО АРХІЕРЕЯ ВЪ ТИФЛИСѢ.

Сколько извѣстно намъ изъ исторіи, Тифлисъ и тифлисскія церкви никогда не видали въ своихъ стѣнахъ русскихъ архіереевъ, кромѣ своихъ владыкъ—экзарховъ. Только недавно представился имъ случай увидѣть у себя, въ первый разъ, русскаго архіерея—гостя, въ лицѣ преосвященнаго *Кирилла*, епископа мелитопольскаго, бывшаго начальника русской духовной миссіи въ Іерусалимѣ.

Преосвященный Кириллъ имѣетъ даже, если можно такъ выразиться, родственную связь съ грузинскою Церковію: онъ братъ почтеннѣйшаго о. протоіерея Николая Николаевича *Наумова*, придворнаго священника и духовника Его Императорскаго Высочества Великаго Князя *Михаила Николаевича*, Намѣстника Кавказскаго.—Вотъ почему намъ показалось приличнымъ занести эти строки въ лѣтопись грузинской Церкви. Умолчать о такомъ рѣдкомъ случаѣ, особенно при имѣющемся уже у насъ духовномъ органѣ печати, по нашему мнѣнію, было бы совершенно неумѣстно, и даже грѣшно.

Преосвященный Кириллъ прибылъ изъ Іерусалима въ Тифлисъ

29-го мая. 31-го числа, въ воскресенье, онъ участвовалъ въ совершеніи литургіи въ Сіонскомъ кафедральномъ соборѣ съ архипастыремъ нашимъ, Высокопреосвященнѣйшимъ архіепископомъ Евсевиємъ, Экзархомъ Грузіи, который принялъ своего собрата-епископа весьма любезно, почтительно и ласково. 1-го іюня присутствовалъ также въ институтѣ на актѣ, при выпускѣ дѣвицъ, окончившихъ курсъ ученія. 7-го іюня, въ праздникъ пятидесятницы, по волѣ мѣстнаго архипастыря, преосв. Кирилль совершилъ божественную литургію въ храмѣ тифлисской духовной семинаріи. Сослужащіе съ нимъ были: ректоръ семинаріи, архим. *Викторинъ*, инспекторъ іеромон. *Несторъ*, профессоръ, свящ. *Георгій Хелидзе*, и учитель тифлискаго духовнаго уѣзднаго училища, іером. *Антоній*. Собраніе народа въ церкви было многочисленное.—И кто бы не пришелъ на торжественное, назидательное и душеспасительное архіерейское богослуженіе, совершаемое святителемъ новымъ, гостемъ, и притомъ прибывшимъ изъ такого святаго мѣста, каковъ Іерусалимъ для всѣхъ христіанъ!— Всѣмъ пріятно и сладостно было смотрѣть на торжественность сего великаго священнодѣйствія и участвовать въ немъ.

Въ собравшемся народѣ преосвященный Кирилль встрѣчалъ нѣкоторыхъ своихъ товарищей и знакомыхъ по С. П.-бургской Духовной академіи.—Послѣ литургіи, во время шествія преосвященнаго изъ храма въ покои о. ректора семинаріи, народъ съ радостію спѣшилъ принять благословеніе отъ гостя—владыки. По кратковременномъ отдыхѣ въ покояхъ о. ректора, гдѣ приготовленъ былъ для владыки и чай, онъ осматривалъ семинарскую бібліотеку, семинарскую больницу, семинарское правленіе, классы, ученическія занятныя комнаты, спальни и столовую; при семъ изволилъ онъ разговаривать съ нѣкоторыми изъ учениковъ семинаріи и выражать имъ ласки.—За тѣмъ, преподавъ святительское благословеніе сопровож-

давшимъ его начальствующимъ и наставникамъ семинаріи и нѣкоторымъ постороннимъ лицамъ, и выразивъ имъ свое удовольствіе за все, отправился въ свою квартиру. — На другой день, 8-го іюня, по случаю храмоваго праздника въ семинаріи, преосв. Кирилль обѣдалъ у о. ректора вмѣстѣ въ архипастыремъ нашимъ и многими другими лицами, духовными и свѣтскими. 9-го іюня участвовалъ въ крестномъ ходѣ изъ Сіонскаго собора къ Николаевской площади, что передъ дворцомъ Намѣстника Кавказскаго, гдѣ устроена была палатка для совершенія, въ виду многочисленной публики, открытаго, торжественнаго и благодарственнаго Господу Богу молебствія, за окончательное покореніе и умиротвореніе Кавказа. 13-го іюня въ послѣдній разъ былъ въ семинаріи, и присутствовалъ вмѣстѣ съ Высокопреосвященнѣйшимъ Экзархомъ Грузіи на экзаменѣ, при испытаніи учениковъ высшаго отдѣленія по догматическому и нравственному богословію. Послѣ экзамена онъ сѣлъ въ карету вмѣстѣ съ владыкою нашимъ, у котораго и обѣдалъ, а послѣ обѣда уже простился съ нимъ. Вечеромъ того же числа, въ 10 часовъ, преосвященный Кирилль отбылъ изъ Тифлиса. За нимъ послѣдовалъ до Владикавказа братъ его, вышеупомянутый о. протоіерей. — Добрый путь доброму святителю за его сердечное благословеніе насъ, ласки и вниманіе къ намъ; да встрѣтитъ его на новомъ мѣстѣ служенія тоже благожеланіе, таже любовь, какую онъ оставилъ въ сердцахъ нашихъ!

РАЗНЫЯ ИЗВѢСТІЯ

По Высочайше утвержденному опредѣленію Святѣйшаго Синода, декабря 23 дня 1863 года, предоставлено обществу возстановленія православнаго Христіанства на Кавказѣ право печатанія священно-церковныхъ и учебныхъ книгъ на горскихъ нарѣчіяхъ, *подъ собственною цензурою*, равно право печатанія въ Тифлисъ, для православныхъ церквей грузинскаго экзархата, священно-церковныхъ книгъ, на грузинскомъ языкѣ.

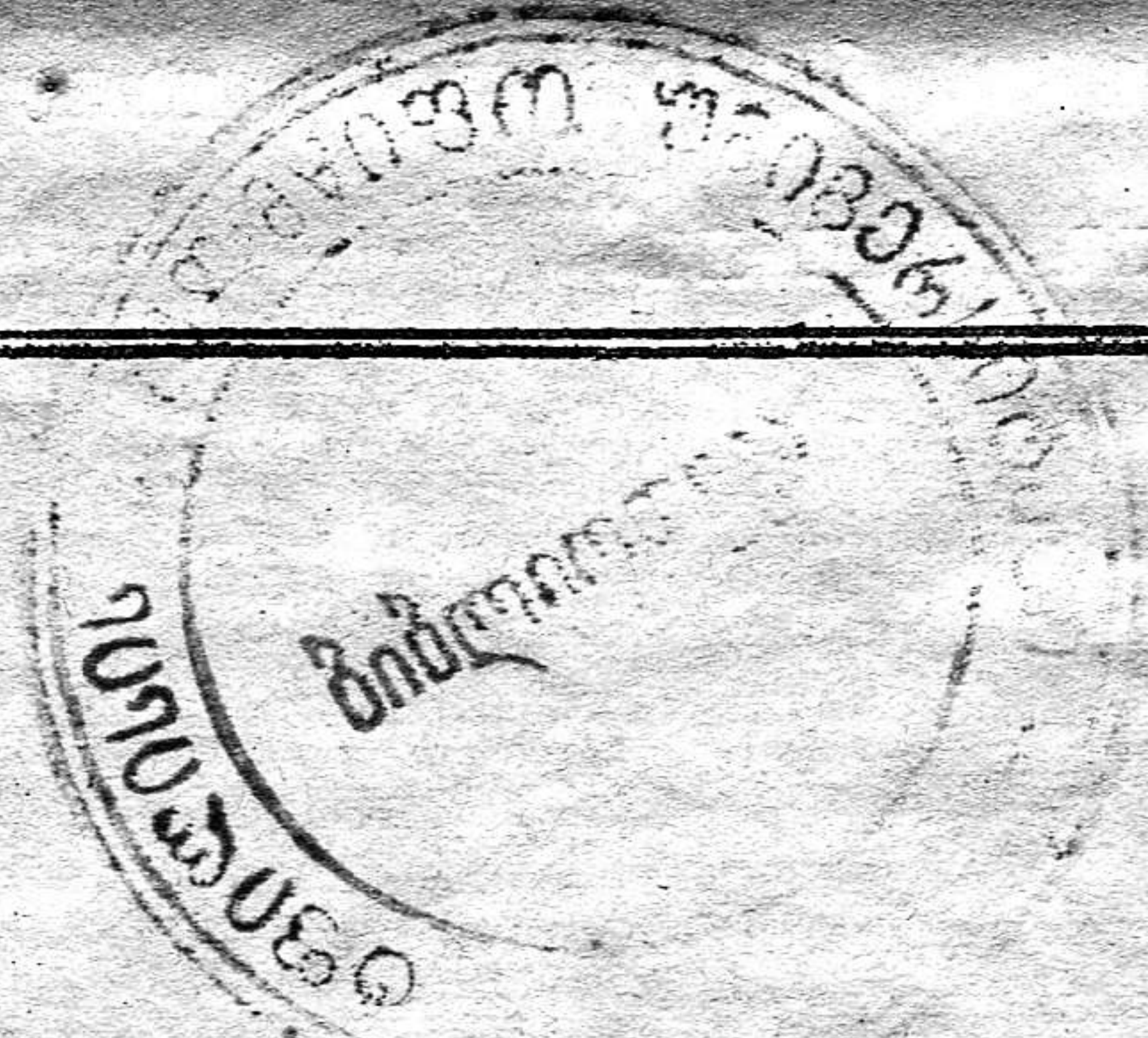
— Государь Императоръ въ 25 день минувшаго апрѣля Всемило-стивѣйше соизволилъ ректора Тифлисской Духовной Семинаріи, архимандрита *Викторина* уволить въ отпускъ въ Іерусалимъ и Грецію, съ 1-го мая по 1-е сентября сего года.

+ ❦ +

СОДЕРЖАНІЕ:

- I. Нѣсколько словъ о нашемъ журналѣ.
  - II. О трудности пастырскаго служенія для блага духовенства и о средствахъ къ преодолѣнію ея.
  - III. Рѣчь Высокопреосвящ. Экзарха Грузіи...
  - IV. Замѣтка редакціи...
  - V. Разныя извѣстія...
-

СОДЕРЖАНІЕ

ГРУЗ. ОТДѢЛА:

- I. Предисловіе . . . . . *Ред.*
  - II. Общепонятное изложеніе догматическаго ученія православной вѣры. (*продолженіе будетъ.*) . . . . . *Свящ. Г. Хелидзе.*
  - III. Поученіе древняго (1796-го г.) пастыря грузинской церкви по-вопставленнымъ священникамъ.
  - IV. Св. пророкъ Ілія.
  - V. О зависти и клеветѣ.
  - VI. Поучительный разсказъ, какъ должно писать духовно-правственныя сочиненія . . . . . *Свящ. Георгія Хелидзе.*
  - VII. Краткое поученіе къ прихожанамъ одной сельской церкви, въ Имеретіи, въ день св. прер. Іліи.
  - VIII. Краткое описаніе грузинскихъ монастырей. (*продолженіе будетъ.*) . . . . . *А. Т.*
  - IX. Рѣчь Высокопр. архіеп. Евсевія, Экзарха Грузіи. Съ русск. *І. С.*
  - X. Замѣтка редакціи.
  - XI. Разныя извѣстія.
-

სტატიები

ი კ ლ ი ს ი ს წიგნისა:

- I. წინა-სიტყუაობა . . . . . რ ე ღ .
- II. ადვილ-სასმენელად გამონატყა მანთლ-მადიდებელის სარწმუნოების დოღმატიკურისა სწავლისა (შემდგომი იქნება.) მღ. გ. ხელიძისა.
- III. სწავლა მღჳდელთ-მთავრისაგან ახლად-დადგინებულთა მღჳდელთა მიმართ.
- IV. წმიდა წინასწარმეტყველი ილია.
- V. შუბრისა და ტილის-წამებისა-თჳს.
- VI. შესანიშნავი მოთხრობა სასულიერო თხზულების მწერალთა-თჳს . . . . . მღ. გ. ხელიძისა.
- VII. მოკლე მოძღჳრება დღესა წმიდისა წინასწარმეტყველისა ილიასა
- VIII. მოკლე აღწერა საქართველოს მონასტერთა. (შემდგომი იქნება). . . . . ა. ტ.
- IX. შესხმა მალაღ-ყოვლად-უსამღჳდლოესისა ექსარხოსისა... რუს. ი. ს.
- X. შენიშვნა რედაქციისა.
- XI. სხუა-და-სხუა ამბავი.